

Třídní schůzky

Diplomová práce

Studijní program: N7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obory: Učitelství dějepisu pro 2. stupeň základní školy
Učitelství občanské výchovy pro 2. stupeň základní školy
Autor práce: **Bc. Jana Pejchalová**
Vedoucí práce: PhDr. Stanislava Exnerová
Katedra filosofie

Zadání diplomové práce

Třídní schůzky

Jméno a příjmení: **Bc. Jana Pejchalová**
Osobní číslo: P17000623
Studijní program: N7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obory: Učitelství dějepisu pro 2. stupeň základní školy
Učitelství občanské výchovy pro 2. stupeň základní školy
Zadávající katedra: Katedra filosofie
Akademický rok: **2017/2018**

Zásady a způsob vypracování:

Autorka popíše současné formy komunikace učitelů s rodiči žáků a zaměří se na formu třídních schůzek v různých podobách, jak jsou v současnosti praktikovány. Provede analýzu takto zaměřené komunikace a identifikuje významné faktory, které se spolupodílejí na úrovni efektivnosti takové komunikace. Zformuluje doporučení pro učitele. Autorka vyjde z dostupné odborné literatury. Bude se držet metodických a organizačních pokynů vedoucí práce a bude svoje výsledky pravidelně konzultovat.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce: tištěná/elektronická
Jazyk práce: Čeština

Seznam odborné literatury:

ČAPEK, Robert. Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace. Praha: Grada, 2013, 184 s., [8] s. obr. příl. Pedagogika. ISBN 978-80-247-4640-1.
FERTEK, Tomáš. Rodiče vítáni: praktický návod, jak usmířit rodiče a učitele našich dětí. V Praze: Yinachi, 2011, 112 s. ISBN 978-80-904735-2-2.
KALEJA, Martin. Romové a škola versus rodiče a žáci. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2011, 162 s. ISBN 978-80-7368-943-8.
KREJČOVÁ, Lenka. Komunikace s rodiči problémových žáků. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2010, 62 s. ISBN 978-80-7372-650-8.

Vedoucí práce: PhDr. Stanislava Exnerová
Katedra filosofie

Datum zadání práce: 20. dubna 2018
Předpokládaný termín odevzdání: 30. dubna 2019

L.S.

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. PhDr. David Václavík, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 24. dubna 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má diplomová práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

9. prosince 2020

Bc. Jana Pejchalová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala PhDr. Stanislavě Exnerové za odborné vedení, cenné rady a pomoc při koncipování diplomové práce. Dále bych ráda poděkovala Mgr. Jiřímu Veselému za pomoc a inspiraci.

Třídní schůzky

Anotace

Diplomová práce na téma „Třídní schůzky“ se zabývá komunikací mezi školou a rodiči, jednotlivými formami komunikace, technikami, které lze pro úspěšnou komunikaci využít. Ale i problémy a konflikty v komunikaci a návrhy na jejich řešení. Zaměřuje se na třídní schůzky a její podoby, jak jsou na základních školách praktikovány, jsou identifikovány faktory, které průběh třídní schůzky ovlivňují a navržena opatření k jejímu zefektivnění.

Diplomová práce je zpracována na základě odborné literatury, praktických zkušeností a rozhovory s třídními učiteli.

Klíčová slova: *Komunikace, třídní schůzky, učitel, rodič, žák, škola.*

Class meetings

Summary

The diploma thesis on the topic "Class meetings" deals with communication between school and parents, various forms of communication, techniques that can be used for successful communication. But also problems and conflicts in communication and suggestions for their solution. It focuses on class meetings and their forms, as they are practiced in primary schools, the factors that influence the course of the class meeting are identified and measures are proposed to make it more effective.

The diploma thesis is based on professional literature, practical experience and interviews with class teachers.

Keywords: Communication, class meetings, teacher, parent, pupil, school.

Obsah

Seznam obrázků	9
Seznam použitých zkratk	10
Úvod	11
1 Kompetence učitele	13
2 Komunikace a formy komunikace.....	16
2.1 Pedagogická komunikace	17
2.2 Účastníci pedagogické komunikace	19
2.2.1 Učitel.....	19
2.2.2 Výchovní poradce	21
2.2.3 Školní metodik prevence	22
2.2.4 Žák	23
2.2.5 Rodič.....	24
2.2.5.1 Typologie rodiny dle funkčnosti	26
2.2.5.2 Rodiče a jejich role ve vztahu ke škole	29
2.2.5.3 Očekávání rodičů ve vztahu ke škole a třídním schůzkám	31
2.3 Emoční inteligence	33
2.3.1 Emoční inteligence, jako důležitý aspekt při komunikaci s rodiči	35
2.4 Pedagogická komunikace s rodiči problémových žáků	36
2.4.1 Příčiny výchovných problémů	41
2.4.2 Konfliktní situace s rodiči a jejich řešení.....	43
2.4.3 Komunikace s rodiči romských žáků.....	46
2.5 Asertivita.....	48
2.5.1 Asertivita v prostředí rodiny a školy.....	49
3 Formy komunikace mezi školou a rodinou.....	51
3.1 Žákovské knížky.....	52
3.2 Společné akce.....	53
3.3 Vystoupení, akademie	55
3.4 Nástěnky.....	56
3.5 Školská rada	57
3.6 Školní časopis.....	59
3.7 Dny otevřených dveří.....	60
3.8 Webové stránky školy	61
3.9 Elektronická a telefonická komunikace	62
3.10 Návštěvy třídního učitele v rodinách žáků.....	63
3.11 Třídní schůzky.....	64
4 Třídní schůzky.....	65

4.1	Klasické třídní schůzky.....	69
4.1.1	Názory učitelů.....	70
4.2	Konzultační schůzky	73
4.3	Konzultace ve trojici	74
4.4	Online třídní schůzky.....	76
4.4.1	Názory třídních učitelů a rodičů na online třídní schůzky.....	80
5	Identifikace faktorů ovlivňujících průběh třídních schůzek.....	83
6	Návrh na zefektivnění organizování a komunikace při třídních schůzkách	86
	Závěr	93
	Seznam použité literatury	95
	Internetové zdroje.....	99
	Seznam příloh.....	100

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: **Školní akademie na ZŠ**

Obrázek č. 2: **Nástěnky na chodbě ZŠ**

Obrázek č. 3: **Titulní stránka školního časopisu**

Obrázek č. 4: **Webové stránky ZŠ**

Seznam použitých zkratk

ad. – a další

ADD – porucha pozornosti bez hyperaktivity

ADHD – porucha pozornosti s hyperaktivitou

aj. – a jiné

apod. – a podobně

atd. – a tak dále

DVPP – další vzdělávání pedagogických pracovníků

např. – například

OSPOD – Orgán sociálně-právní ochrany dítěte

tzn. – to znamená

tzv. – takzvaný

ZŠ – základní škola

Úvod

Tématem této diplomové práce jsou různé formy komunikace školy a učitelů s rodiči žáků a podoby třídních schůzek, jak jsou v současnosti na školách organizovány se zaměřením na základní školy.

Komunikace a její způsob ovlivňuje náš osobní i profesní život každý den. Proto je důležité vědět, jakým způsobem vést správnou komunikaci. Jak omezit vznik konfliktních situací, a pokud k nim dojde, umět je správně řešit. V pedagogické praxi je to obzvláště důležité a podstatné. Škola a její učitelé, kteří umějí s rodiči správně komunikovat, snadněji s nimi naváží partnerský vztah založený na vzájemné důvěře a získají rodiče pro další spolupráci se školou. Rodiče se při výběru školy pro své dítě nezajímají pouze o dostupnost a její vybavení, ale zejména o kvalitní učitele, kteří nejenom dobře naučí, ale budou hlavně vstřícní, pozorní, chápaví a empatičtí vůči dětem i samotným rodičům.

V prvních dvou kapitolách budou vysvětleny a popsány pojmy kompetence učitele, komunikace a její formy, pedagogická komunikace, emoční inteligence ve vztahu ke komunikaci a asertivní chování, jak je uváděno v odborné literatuře. Dále bude charakterizováno a definováno, jaké zásady v komunikaci dodržovat, jak řešit případné problémy a konflikty, ke kterým ve školní praxi dochází. Jak lze komunikovat s rodiči problémových žáků, a jaké příčiny mají výchovné problémy jejich dětí. Jak komunikovat s příslušníky jiného etnika s rozdílnou kulturou a přístupem ke vzdělávání.

Třetí kapitola obsahuje formy komunikace, které škola rodičům nabízí. Např. žákovské knížky, společné akce pro žáky, rodiče i učitele, vystoupení a akademie žáků věnované rodičům, telefonickou a elektronickou komunikaci, využití webových stránek a třídní schůzky.

Z mnoha forem komunikace zůstává třídní schůzka tou nejzásadnější. Třídní schůzky jsou organizovány již celá desetiletí. Na některých školách prakticky nezměnily svou podobu, jinde se snaží o inovaci v různých směrech. Jejich charakteristika je náplní čtvrté kapitoly. Součástí této kapitoly jsou i odpovědi třídních učitelů poskytnuté při osobním rozhovoru na otázku: „Jak třídní schůzky organizují?“

Zorganizovat třídní schůzku, na kterou by přišli všichni rodiče, cítili se příjemně a odcházeli s pocitem, že čas, který ve škole strávili, nebyl zbytečný, musí být snahou každé školy a všech učitelů.

Cílem práce je najít správné způsoby při organizaci a průběhu třídních schůzek a poskytnout doporučení k jejich realizaci.

1 Kompetence učitele

Pojem kompetence vyjadřuje schopnost nebo předpoklad zvládnout určitou situaci, činnost nebo úkol. Tentýž význam naplňují také kompetence učitele, označovány v odborné literatuře i jako profesionální kompetence nebo profesní kompetence učitele. Vysvětlení pojmu kompetence učitele je v Pedagogickém slovníku definováno tak, že jde o „soubor vědomostí, dovedností, postojů a hodnot důležitých pro výkon učitelské profese. Vztahují se k profesní, obsahové a osobnostní složce standartu učitelství. Patří k nim kompetence pedagogické a didaktické; oborově předmětové; diagnostické a informační; sociální; psychosociální a komunikační; manažerské a normativní; profesně a osobně kultivující.“¹

Kompetencím učitele se věnuje mnoho autorů, kteří se v definování jednotlivých kompetencí odlišují.

Vladimíra Spilková uvádí složky profesionální kompetence učitele následovně:

- ✓ kompetence odborněpředmětové - odborná znalost vyučovaných předmětů,
- ✓ kompetence psychodidaktické – vytváření vhodných podmínek pro učení, vytvářet vhodné sociální, emocionální a pracovní klima, řídit proces učení,
- ✓ kompetence komunikativní – ve vztahu k žákům, ale i k dospělým, kolegům, rodičům a ostatním partnerům školy,
- ✓ kompetence organizační a řídicí – plánovat, projektovat, organizovat, udržovat systém,
- ✓ kompetence diagnostická a intervenční – co žák cítí, jak myslí a jedná a proč, jak mu případně pomoci,
- ✓ kompetence poradenská a konzultativní – zde se jedná zejména o vztah k rodičům,
- ✓ kompetence reflexe vlastní činnosti – dokázat analyzovat svojí činnost a umět vyvodit důsledky.²

¹ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6. S. 129.

² SPILKOVÁ, Vladimíra. Východiska vzdělávání učitelů primárních škol. *Pedagogika*., 1996(2), ISSN 0031-3815. S. 136.

Charakteristiku profesní kompetence výstižně uvádí i Vlastimil Švec ve své publikaci jako souhrn způsobilostí, kterými by měl být vybaven učitel, aby mohl efektivně vyučovat a vychovávat i zdokonalovat svou pedagogickou činnost. Tyto kompetence mají být utvářeny, kultivovány a zdokonalovány i u studentů učitelství.³

Jaroslava Vašutová popisuje kompetence jako otevřený, rozvoje schopný systém profesních kvalit, které pokrývají celý rozsah výkonu profese v komponentách znalostí, dovedností, zkušeností, postojů a osobnostních předpokladů, které charakterizuje efektivní jednání učitele v jednotlivých vrstvách jeho činnosti a v jednotlivých pedagogických rolích. Definování struktury kompetencí má význam v profesionalizaci učitelů, jejich hodnocení i v profesní identitě.⁴

Profesní kompetence učitele:

- ✓ kompetence oborově předmětová,
- ✓ kompetence psychodidaktická,
- ✓ kompetence obecně pedagogická,
- ✓ kompetence diagnostická a intervenční,
- ✓ kompetence psychosociální a komunikativní,
- ✓ kompetence manažerská a normativní,
- ✓ kompetence profesně a osobnostně kultivující.⁵

Pro určení kompetencí potřebných k úspěšnému zvládnutí třídních schůzek je vhodné rozdělení podle Spilkové: třídní učitel musí hlavně naplňovat kompetence organizační a řídicí, kompetence komunikativní a kompetence poradenské a konzultativní. Důležitou součástí je i kompetence reflexe vlastní činnosti. Z klíčových profesních kompetencí dle Vašutové se jedná o kompetence psychosociální a komunikativní, manažerské a normativní, kompetence profesně a osobně kultivující.

³ ŠVEC, Vlastimil. *Pedagogická příprava budoucích učitelů: problémy a inspirace*. Brno: Paido, 1999. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-70-2. S. 27.

⁴ VAŠUTOVÁ, Jaroslava. *Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-082-4. S. 92.

⁵ ŠVEC, Vlastimil. *Pedagogické znalosti učitele: teorie a praxe*. Praha: ASPI, 2005. Řízení školy (ASPI). ISBN 80-7357-072-6. S. 27.

Všechny kompetence učitele jsou proměnlivé a vyvíjejí se, proto je každý učitel musí rozvíjet a zdokonalovat po celou svou profesní kariéru. Synchronizace všech těchto složek se významně podílí na pozitivním výsledku výchovně vzdělávacího procesu.

Možnosti rozvíjení kompetencí učitele:

- ✓ účast na vzdělávacích seminářích v rámci DVPP,
- ✓ studium odborné literatury,
- ✓ výměna nových poznatků s kolegy,
- ✓ rozšiřování vědomostí ve svém oboru,
- ✓ schopnost sebereflexe.

2 Komunikace a formy komunikace

Komunikace je nedílnou a přirozenou součástí našeho každodenního života. Smyslem je předávání a přijímání informací a budování kvalitních mezilidských vztahů. Příkladně Průcha, Walterová a Mareš ve svém slovníku definují komunikaci jako „sdělování informací, myšlenek, pocitů a dorozumívání“.⁶

V odborné literatuře najdeme velké množství různých definic tohoto pojmu, ovšem velmi jednoduchou a výstižnou formulaci lze nalézt v knize Roberta Čapka, který použil kombinaci dvou autorů. „Komunikace je proces vytváření významu mezi dvěma nebo více lidmi (Tubbs 1991) a důležité je pro ni to, kdo říká co, jakým kanálem ke komu, a s jakým účinkem (Lasswell 1948).“⁷

Význam slova komunikace pochází z latinského *communicare*, které znamená společně něco činit nebo sdílet. Pokud jsou tedy lidé ve společném kontaktu, komunikace probíhá neustále. Komunikujeme, i když mlčíme a jen přihlížíme rozhovoru jiných, komunikujeme i pohyby těla, výrazem obličeje apod.⁸

Rozdělení sociální komunikace do tří skupin komunikačních kanálů:

- ✓ verbální, tzn. komunikaci slovem (psaným, mluveným),
- ✓ nonverbální, též neverbální (mimoslovní, např. gesta, učivo),
- ✓ komunikace činy (vyjadřuje se konkrétním jednáním nebo činem).⁹

⁶ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6. S. 130.

⁷ ČAPEK, Robert. *Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace*. Praha: Grada, 2013. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4640-1. S. 127.

⁸ VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie komunikace*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-387-1. S. 25.

⁹ MAREŠ, Jiří a Jaro KŘIVOHLAVÝ. *Komunikace ve škole*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. ISBN 80-210-1070-3. S. 18.

2.1 Pedagogická komunikace

Pedagogická komunikace je důležitou a nedílnou součástí celého výchovně-vzdělávacího procesu.

Pedagogickou komunikaci můžeme charakterizovat jako komunikaci, která probíhá při procesu vzdělávání a výchovy žáků a plní jisté funkce. Pokud naplňuje tyto funkce, přispívá k vytváření vhodných podmínek ve vzdělávacím procesu. Zlepšuje vztahy mezi pedagogem a žákem, žáky navzájem, žáky motivuje a má vliv i na formování jejich osobnosti.¹⁰

Pedagogickou komunikací se zabývá i Nelešovská, která ve své knize uvádí, že tato komunikace nabývá stále významnějšího postavení oproti minulosti. A označuje ji za „zvláštní případ sociální komunikace, jejímž prostřednictvím vychováváme a vzděláváme, sledujeme pedagogické cíle.“¹¹ Pedagogická komunikace je tak nedílnou součástí učitelových profesních kompetencí, jak bylo zmíněno v první kapitole této práce.

Většina laické veřejnosti si tento pojem ztotožňuje především s učivem. Je zřejmé, že v době výuky probíhá komunikace mezi pedagogy a žáky v mezích, které stanoví školní vzdělávací program. Zde je důležité zmínit, že „pedagogická komunikace není jen předávání sociální zkušenosti nebo výměnou učebních informací. Její obsah závisí na tom, kterou pedagogickou funkci právě plní. Může např. organizačně zajišťovat průběh společné činnosti, může zprostředkovávat mezilidské vztahy, postoje, emocionální stavy“¹², jak uvádí Mareš a Křivohlavý.

Zásadní definici k vymezení pojmu pedagogické komunikace uvádějí v Pedagogickém slovníku Průcha, Mareš a Walterová, kde se uvádí, že „pedagogická komunikace je zaměřena na dosažení pedagogických cílů, mívá vymezen obsah, sociální role účastníků, stanovena či dohodnuta komunikační pravidla. Odehrává se nejen ve škole, ale také v rodině, ve sportovních a zájmových zařízeních, ve výchovných a převýchovných zařízeních, v pracovním prostředí.

¹⁰ MAREŠ, Jiří a Jaro KŘIVOHLAVÝ. *Komunikace ve škole*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. ISBN 80-210-1070-3. S. 25.

¹¹ NELEŠOVSKÁ, Alena. *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2005. Pedagogika (Grada). ISBN 80-247-0738-1. S. 26.

¹² MAREŠ, Jiří a Jaro KŘIVOHLAVÝ. *Sociální a pedagogická komunikace ve škole*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. Pedagogické a psychologické studie. ISBN 80-04-21854-7. S. 36.

Má aspekty intencionální, kognitivní, motivační, regulační; studují se její aspekty obsahové, procesuální, produktové.“¹³

V této citaci je konstatováno, že pedagogická komunikace se netýká pouze interakce mezi učiteli a žáky, ale i mezi učiteli a rodiči žáků. Komunikaci mezi učitelem a rodičem ovlivňuje řada faktorů.

Pro bezproblémový průběh komunikace a ke spokojenosti obou zastoupených stran je nutné dodržovat určité faktory:

- ✓ kvantita a kvalita informací,
- ✓ srozumitelnost a úplnost,
- ✓ stručnost a užitečnost,
- ✓ vzájemný vztah mezi komunikátorem a komunikantem,
- ✓ zpětná vazba.

Tyto faktory zabezpečují, že při přenosu informací nebude docházet k nežádoucím tzv. informačním šumům.

Pro úspěšnou a bezkonfliktní komunikaci lze využít i Griceho kooperační princip, který obsahuje čtyři základní maximy:

- ✓ maximy kvantity – řekni dost, ale neříkej víc, než je nezbytné, informace ať jsou dostatečné, ale i úsporné,
- ✓ maximy kvality – sděluj jen pravdivé informace a informace, pro které máš dostatek důkazů,
- ✓ maximy relevance – mluv k věci, řekni, co je v danou dobu podstatné a důležité k danému tématu,
- ✓ maximy způsobu – vyjadřuj se jasně, přesně, uspořádaně.¹⁴

V užším smyslu lze tedy pedagogickou komunikaci chápat jako soubor verbálních a nonverbálních prostředků určených k přenosu informací mezi jednotlivými aktéry komunikace (pedagogy, žáky, rodiči).

¹³ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6. S. 191.

¹⁴ NELEŠOVSKÁ, Alena. *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2005. Pedagogika (Grada). ISBN 80-247-0738-1. S. 28.

2.2 Účastníci pedagogické komunikace

Účastníky pedagogické komunikace můžeme rozdělit na tři základní skupiny:

- ✓ vychovávající (učitel, výchovný poradce, školní metodik prevence, vychovatel),
- ✓ vychovávané (samotný žák, skupina nebo třída žáků),
- ✓ ostatní aktéři (rodiče, ostatní personál školy apod.).

2.2.1 Učitel

Učitel je „jedním ze základních činitelů vzdělávacího procesu, profesionálně kvalifikovaný pedagogický pracovník, spoluodpovědný za přípravu, řízení, organizaci a výsledky tohoto procesu. K výkonu učitelského povolání je nezbytná pedagogická způsobilost.“¹⁵

Učitel má v edukačním procesu svou nezastupitelnou roli. Během výkonu jeho profese probíhá komunikace primárně s žáky, a také s jejich rodiči. James S. Cangelosi ve své knize *Strategie řízení třídy* doporučuje, jak získat žáky ke spolupráci, jak eliminovat kázeňské problémy, a jak s žáky vhodně komunikovat.

Doporučení pro komunikaci s žáky:

- ✓ než promluvíte, přemýšlejte,
- ✓ moudře využívejte svá slova,
- ✓ reagujte podporujícím způsobem,
- ✓ mluvte jen k pozorným posluchačům,
- ✓ naučte žáky naslouchat, ale také žákům naslouchejte.¹⁶

Pro komunikaci učitele s rodiči žáků lze využít minimálně první tři z těchto Cangelosiho doporučení.

Komunikace s rodiči žáků probíhá při různých příležitostech. Cílem učitele je vzbudit zájem rodičů o dění ve škole a získávat je pro spolupráci. Učitel by měl při komunikaci s rodiči o prospěchu žáků zvážit vhodnou formu a způsob hodnocení, při osobním kontaktu, např. na třídních schůzkách, vystupovat sebevědomě (ne blazeovaně) a správně využívat asertivních technik.

¹⁵ PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8. S. 261.

¹⁶ CANGELOSI, James S. *Strategie řízení třídy: Jak získat a udržet spolupráci žáků při výuce*. Praha: Portál, 1994. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-014-6. S. 93.

Na hladký průběh těchto rozhovorů mají samozřejmě nemalý vliv i komunikační schopnosti rodičů, jejich intelekt, typ osobnosti apod. Práce učitele je psychicky náročnou profesí, proto i učitel má svá očekávání vůči rodičům, které by vedly k optimálním podmínkám pro jeho výchovně vzdělávací činnost.

Očekávání učitele vůči rodičům:

- ✓ od rodičů učitel očekává ochotu řešit společné problémy,
- ✓ vytváření pozitivního rodinného prostředí,
- ✓ péči o práci svých dětí a jejich kontrolu,
- ✓ zajištění toho, aby děti nosily do školy pomůcky,
- ✓ zájem o děti a jejich volný čas,
- ✓ zájem o setkávání s učitelem,
- ✓ plnění požadavků učitele atd.¹⁷

Dokáže-li učitel v rámci správné spolupráce s rodiči tato očekávání naplnit, získává ohromný benefit k výkonu své práce. Důležité je zmínit, že i učitel je jen člověk, a tak se i on potýká s různými obavami v rámci spolupráce s rodiči.

Podle Feřteka se učitelé obávají, že:

- ✓ „rodiče příliš nahlédnou do chodu školy a budou jen kritizovat,
- ✓ otevřenost zneužije hyperkritická osobnost, která do všeho mluví,
- ✓ bude jim trapně, budou muset žádat rodiče o peníze,
- ✓ přítomnost rodičů ve vyučování bude rušit,
- ✓ spolupráce s rodiči zatíží učitele další prací,
- ✓ učitelé nezvládnou neformálně komunikovat s takovým množstvím dospělých,
- ✓ pro samé mimoškolní a rodičovské akce nebude čas na výuku,
- ✓ finanční příspěvek škole rodiče pochopí jako právo spolurozhodovat o ní,
- ✓ je okolní školy pomluví, protože se prý rodičům podbízejí.“¹⁸

¹⁷ PRŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika*. Šesté, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1228-7. S. 413.

¹⁸ FEŘTEK, Tomáš. *Rodiče vítáni: praktický návod, jak usmířit rodiče a učitele našich dětí*. V Praze: Yinachi, 2011. ISBN 978-80-904735-2-2. S. 24.

2.2.2 Výchovní poradce

Výchovným poradcem je učitel (vykonávající i běžnou pedagogickou činnost), který absolvoval specializační studium a v rámci systému výchovného poradenství působí na různých typech vzdělávacích institucí. Význam této funkce v posledních letech stále roste.

Mezi hlavní úkoly výchovného poradce patří:

- ✓ poskytování konzultačních služeb,
- ✓ navrhování řešení problematiky v oblasti kariérového poradenství,
- ✓ zajišťování informační podpory pro pedagogické pracovníky (i pracovníky mimoškolní), žáky a jejich rodiče,
- ✓ hodnocení a monitoring vývoje žáků a provádění diagnostické činnosti,
- ✓ navrhování opatření v rámci výchovy a vzdělávání žáků ve škole,
- ✓ specializace na integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami včetně integrace nadaných žáků,
- ✓ poskytování metodické pomoci třídním učitelům a ostatním pedagogickým pracovníkům v daných oblastech.¹⁹

Výchovný poradce komunikuje s mnoha účastníky pedagogické komunikace. Při řešení některých problémů vyplývajících z jeho kompetencí hovoří především s rodiči nebo zákonnými zástupci dětí, učiteli a žáky (např. při prevenci šikany), s Asociací výchovných poradců, s metodikou prevence, s pedagogicko-psychologickou poradnou, s orgány péče o děti, s policií apod. Rodiče nebo zákonné zástupce seznamuje a projednává s nimi plány podpory jejich dítěte, individuální vzdělávací plán (u integrovaných žáků, studentů) a způsob vhodné spolupráce.²⁰ V případě potřeby zprostředkovává komunikaci rodičů a školy (školských zařízení). Asertivní chování a používání vhodných komunikačních technik dopomáhá výchovnému poradci k bezproblémové komunikaci s jednotlivými účastníky.

¹⁹ PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8. S. 279.

²⁰ *Asociace výchovných poradců, z.s.: Etický kodex výchovných poradců* [online]. Praha: AVP, 2008 [cit. 2019-03-31]. Dostupné z: <http://www.asociacevp.cz/o-asociaci/eticky-kodex-vychovnych-poradcu>

2.2.3 Školní metodik prevence

Výchovný poradce velmi často zastává i funkci školního metodika prevence, běžnou školní terminologií označovanou jako „preventista negativních jevů“. Obě tyto funkce se vzájemně prolínají a doplňují.

Tuto funkci by měl vykonávat pedagogický pracovník splňující podmínky odborné kvalifikace pro přímou pedagogickou činnost učitele příslušného stupně a typu školy, který je (pokud možno) ve škole respektován, oblíben a žáci mu důvěřují. V opačném případě je více než pravděpodobné, že se k metodikovi prevence nedostanou potřebné informace o negativních jevech na školách. Standardní činnosti školního metodika prevence jsou vymezeny právním předpisem a řídí se metodickými pokyny Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

Standardní činnosti školního metodika prevence:

- ✓ metodické a koordinační (např. koordinace tvorby, kontrola, evaluace a participace při realizaci minimálního preventivního programu školy; koordinace vzdělávání pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence rizikového chování atd.),
- ✓ informační (např. zajišťování a předávání odborných informací o problematice rizikového chování; získávání nových odborných informací a zkušeností; předávání informací a zpráv o realizovaných preventivních programech atd.),
- ✓ poradenské (např. vyhledávání a orientační šetření žáků s rizikem či projevy rizikového chování; vyhledávání a orientační šetření žáků s rizikem či projevy rizikového chování; příprava podmínek pro integraci žáků se specifickými poruchami chování atd.).²¹

Podobně jako na výchovného poradce jsou (nejen) v oblasti komunikace kladeny velké nároky i na metodika školní prevence.

²¹ ČESKO. Vyhláška č. 72/2005 Sb. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2019 [cit. 1. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-72>

2.2.4 Žák

Mezi faktory ovlivňující komunikaci žáka s učitelem můžeme zařadit např. osobnost učitele, jeho reakce a postoje, vztahy mezi učitelem a žákem, klima ve třídě, osobnost žáka, jeho postoje, pocity, motivace, sebepojetí, jakým tónem tato komunikace probíhá, prostory (školní třída, tělocvična, dílny apod.) a již zmíněná pravidla stanovená pro komunikaci.²²

Při pedagogické komunikaci mezi učitelem a žákem je velmi důležitá zpětná vazba. Zpětnou vazbu lze chápat jako korekční informaci sloužící účastníkům komunikace k vyhodnocení funkčnosti komunikačního procesu.

U zpětné vazby rozlišujeme mj. stránku:

- ✓ regulativní (umožňuje totiž třídit žakovu činnost podle určité strategie s využitím dat získaných na začátku, v průběhu i na konci procesu),
- ✓ sociální (učitel i žák si navzájem ujasňují své vztahy, postoje, očekávání),
- ✓ poznávací (učitel lépe poznává žáka, žák učitele, učivo i sám sebe),
- ✓ stránku rozvojovou (žák se učí zpětnou vazbu využívat, začíná vzdělávat a vychovávat sám sebe).²³

²² CANGELOSI, James S. *Strategie řízení třídy: Jak získat a udržet spolupráci žáků při výuce*. Praha: Portál, 1994. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-014-6. S. 68.

²³ MAREŠ, Jiří a Jaro KŘIVOHLAVÝ. *Sociální a pedagogická komunikace ve škole*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. Pedagogické a psychologické studie. ISBN 80-04-21854-7. S. 96.

2.2.5 Rodič

„Rodiče jsou značně diferencovanou sociální skupinou. Spektrum jejich stanovisek ke škole sahá od spoléhání se na školu jako na samozřejmou servisní službu, přes nespolupracující chování, až k přesvědčení o tom, že sami by své děti učili lépe. Jsou samozřejmě i rodiče spolupracující, vstřícní a ochotní pomáhat učitelům i škole.“²⁴

Nedostatečná nebo dokonce žádná komunikace mezi školou, školským zařízením a rodiči často vede k tomu, že rodiče nemají přehled o prospěchu svého dítěte, neví o tom, že jejich dítě dostatečně nezvládá učivo nebo má mnoho absencí apod. Aby k těmto skutečnostem nedocházelo, je třeba se zaměřit na zlepšování vztahů mezi rodiči a školou a prohlubovat vzájemnou spolupráci a ještě více zefektivnit vzájemné vazby v oblasti komunikace.

Při komunikaci rodičů s pedagogy rozlišujeme několik faktorů, které tuto komunikaci ovlivňují:

- ✓ intelekt a komunikativní schopnosti rodičů,
- ✓ z jaké sociální vrstvy rodič pochází (riziko vzniku konfliktu),
- ✓ množství podávaných informací (riziko zahlcení),
- ✓ momentální životní situace rodičů (rozvod, vážná nemoc, ztráta zaměstnání, insolvence, hrozba exekuce apod.),
- ✓ jejich důvěra a ochota spolupracovat.

Rodiče nemají zapomínat na základní funkce vzdělávacích zařízení. Na to, že se jedná o instituce s určitou vážností, autoritou, kompetencemi a pravomocemi. Na druhou stranu rodičům nelze nic direktivně nařizovat. Rodiče nesmí mít pocit, že jsou pod velkým tlakem. Na rodiče musí učitelé nazírat jako na hlavní a zároveň nejvíce početné partnery školy, kteří mají možnost ovlivňovat proces školní edukace.

Komunikace mezi rodiči a školou by měla probíhat tím způsobem, aby bylo riziko vzniku konfliktu eliminováno na minimum.

²⁴ PODLAHOVÁ, Libuše. *První kroky učitele*. Praha: Triton, 2004. První pomoc pro pedagogy. ISBN 80-7254-474-8. S. 41.

Při komunikaci je vhodné postupovat tak, že rodičům budeme nejprve sdělovat věci nejvíce podstatné a až později věci méně podstatné.²⁵ Cílem takového postupu je, že rodiče příliš nezahlcujeme informacemi. Dobrá komunikace rodičů a školy vede k vyváženému rozvržení odpovědnosti za výchovu a vzdělávání dětí.

Spolupráce a komunikace školy s rodiči (i s žáky) je významně také ovlivněna funkčností rodiny. S jakými typy rodiny se v praxi setkáváme, popisuje následující kapitola.

²⁵ *Mají na to! Jak podpořit sociálně znevýhodněné děti na ZŠ: Jak zlepšit spolupráci s rodiči, praktický manuál pro rodiče* [online]. Praha: Člověk v tísni, 2013 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: <http://majinato.cz/17-jak-zlepsit-vztahy-skoly-s-rodici-prakticky-manual-pro-rodice.php>

2.2.5.1 Typologie rodiny dle funkčnosti

Existuje mnoho typologií rodin a autoři odborných publikací (např. Beavers, Helus ad.), je rozdělují podle odlišných kritérií. Na základě Dunovského „Dotazníku funkčnosti rodiny“²⁶, rozlišujeme čtyři základní typy.

Typologie rodiny dle funkčnosti:

- ✓ funkční,
- ✓ problémová,
- ✓ dysfunkční,
- ✓ afunkční.

Funkční rodina

Pokud rodina poskytuje svým členům ekonomické zázemí, emocionální podporu (velice důležitý slučovací prvek) a je schopna vychovávat děti, znamená to, že plní své základní funkce a tuto rodinu označujeme jako funkční. „Tato rodina funguje jako otevřený systém a uspokojuje potřeby všech jejích členů.“²⁷ V tomto typu rodiny je velice pravděpodobné, že děti, které v ní vyrůstají, budou v budoucnosti emocionálně stabilními jedinci a lépe nachází své uplatnění v životě.

Znaky úspěšně fungující rodiny:

- ✓ vyvážení blízkosti a autonomie;
- ✓ schopnost adaptace, zvládání změn a ztrát;
- ✓ schopnost kooperace, jasná komunikace;
- ✓ vysoká úroveň humoru a radosti v rodině;
- ✓ věrnost nikoli jako obecný morální princip, ale jako vědomá osobní volba;
- ✓ afiliativní postoj k druhým, k sociálnímu okolí.²⁸

²⁶ DUNOVSKÝ, Jiří. *Dítě a poruchy rodiny*. Praha: Avicenum, 1986. Hálkova sbírka pediatrických prací (Avicenum). S. 28.

²⁷ GABURA, Ján. *Teória rodiny a proces práce s rodinou*. Iris, 2012. ISBN 978-80-89256-95-2. S. 35.

²⁸ Robin Skynner in SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-559-8. S. 70.

Problémová rodina

Jako problémovou označujeme rodinu, u které dochází k poruchám některých funkcí. Narušení funkcí ovlivňuje chod rodiny, ale nedochází k destabilizaci a není ve velké míře ohrožena podstata rodinného systému. Vývoj dětí v této rodině není vážně ohrožen. Rodina je schopna řešit vzniklé problémy vlastními silami, popř. je zde vhodná krátkodobá intervence příslušných institucí.

Dysfunkční rodina

V dysfunkční rodině nedochází k plnění některých nebo dokonce žádných základních funkcí. Na její členy trvale působí nepříznivé vlivy, které negativně ovlivňují chod rodiny. Vzniklá situace má dopad především na děti. Poruchy funkcí způsobují traumatizující stavy dospělých jedinců a ohrožují zdravý vývoj dětí. V tomto případě není ještě nutné dítě z rodiny odebírat. U dysfunkční rodiny je nutné provádět taková opatření, která povedou k její sanaci. Rodina potřebuje odpovídající nepřetržitou odbornou pomoc.

Afunkční rodina

Afunkční rodina již neplní žádnou ze základních funkcí. Dochází k její desintegraci. Ozdravení rodiny je nemožné a zbytečné. Komunikace a spolupráce s touto rodinou je pro odborníky velmi náročnou činností. Tento stav ohrožuje zdravý vývoj dítěte a je žádoucí, dítě z takovéto rodiny odebrat.²⁹

Faktory ovlivňující funkčnost rodiny:

- ✓ tvořivost,
- ✓ jasně vymezené role a schopnost jednotlivců zastupovat se v nich,
- ✓ jasně vymezená vedoucí role a podpora její autority ze strany ostatních,
- ✓ jasnost komunikace,
- ✓ způsob vyjadřování konfliktů a účinnost interakce při jejich řešení.³⁰

²⁹ DUNOVSKÝ, Jiří. *Dítě a poruchy rodiny*. Praha: Avicenum, 1986. Hálkova sbírka pediatrických prací (Avicenum). S. 28.

³⁰ VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK, ed. *Aplikovaná sociální psychologie I*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-269-6. S. 310.

Z výše definované typologie rodin je zřejmé, že ve vztahu ke škole je nejlepší spolupráce s funkční rodinou. Navázat spolupráci se v některých případech daří i u problémové rodiny. O spolupráci s dysfunkční a afunkční rodinou se i přes snahu školy prakticky hovořit nedá. Zde již škola musí spolupracovat s odpovědnými orgány (OSPOD, Policie ČR ad.).

2.2.5.2 Rodiče a jejich role ve vztahu ke škole

Role rodičů je velmi podstatná a škole může pomoci vytvářet přátelské a komunikativní prostředí. Snaha o partnerský vztah, vstřícnost a spolupráci musí vzejít ze strany školy. Rodiče se ochotněji zapojí, pokud vědí, že škola a učitelé mají o jejich děti absolutní zájem a dokáží s dětmi vybudovat dobrý vztah.

„V literatuře lze identifikovat čtyři základní varianty rolí, v nichž mohou rodiče vůči škole vystupovat. Jedná se o roli klientskou, partnerskou, občanskou a roli rodiče jako problému.“³¹

Rodič jako klient - zákazník

Na tento model lze nahlížet ze dvou rovin v souvislosti s rodiči.

- ✓ První označuje učitele jako odborníky, kteří nejlépe vědí, jak splnit požadované služby, jak získávat nové zákazníky a stávající si k jejich spokojenosti udržet.
- ✓ Druhá rovina nahlíží na rodiče jako na odborníky na své děti, kteří vědí, jaké služby a přístup má škola poskytovat. Rodiče očekávají pravidelnou informovanost o vzdělávacích výsledcích, ale sami se aktivně do chodu školy příliš nezapojují.

Nejsou-li rodiče s poskytovanými službami spokojeni, volí pro své děti školu jinou. Právě možnost svobodné volby školy vede i k soupeření mezi školami. Chce-li škola získat své klienty, musí nabízet nadstandartní služby, volnočasové vyžití apod.

Rodič jako partner

Partnerství je rovnoprávný vztah mezi školou a rodiči. Je založen na uznání přínosu obou stran pro zdárný rozvoj dítěte. Rodič je odborníkem na své dítě, zná ho nejlépe, proto může učiteli poskytnout adekvátní informace, které slouží ku prospěchu dítěte. Rodiče mohou ve vztahu ke škole vystupovat v roli výchovných partnerů, kteří jednají v zájmu péče o dítě, starají se o vzdělání i výchovu. Nebo v roli sociálních partnerů, kde jejich zájmy směřují k rozvoji školy jako instituce.

³¹ ŠEĎOVÁ, Klára. Role rodičů ve vztahu ke škole: teoretické koncepty a empirická zjištění. In: RABUŠICOVÁ, Milada. *Škola a (versus) rodina*. V Brně: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3598-6. S. 33.

Obě role mají za cíl prospěch dětí. Partnerství je vztah, který vzniká dlouhodobě. Podmínkou pro partnerský vztah je otevřená a respektující komunikace, která vede ke kvalitnímu rozvoji školy.

Rodič jako občan

Rodič jako občan je vztahem, který odpovídá vztahu mezi občany a státními institucemi. V tomto případě uplatňují rodiče svá práva a svou odpovědnost vůči škole. Důležitým aspektem je aktivita rodičů, která vede k prosazení jejich práv.

Nezávislý rodič

Udrhuje se školou pouze minimální kontakt, nechce být zatěžován zbytečnou komunikací. Důvodem je např. odlišný životní styl, vyznávání jiných hodnot než předává škola. Tento rodič nemá potřebu se školou navázat spoluprací, ale zároveň ji toleruje. Rodičovské povinnosti si plní dle svých kritérií. Jde mu o blaho svého dítěte a rozvoj jeho individuality, kterou podporuje i alternativními zdroji vzdělávání.

Špatný rodič

Neprojevuje žádnou snahu a zájem o vzdělání a výchovu dítěte. Názory školy neakceptuje nebo ignoruje. Jedná se většinou o rodiny sociálně slabé, rodiny ze sociálně vyloučených lokalit. Takový rodič mnohdy ani neplní základní rodinné funkce.

Snaživý rodič

I na snaživého rodiče může škola nahlížet jako na problém. Takový rodič je velmi aktivní, komunikuje se školou a s třídním učitelem pravidelně. Zúčastňuje se všech školních akcí, doma se s dítětem pravidelně připravuje, dává najevo svou podporu škole i vyučujícím. Požaduje pravidelné informace o pokroku dítěte, rady pro vzdělávání, ale i výchovu. Pro učitele je zátěží hlavně časová náročnost takové komunikace.³²

³² ŠEĎOVÁ, Klára. Role rodičů ve vztahu ke škole: teoretické koncepty a empirická zjištění. In: RABUŠICOVÁ, Milada. *Škola a (versus) rodina*. V Brně: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3598-6. S. 35–39.

2.2.5.3 Očekávání rodičů ve vztahu ke škole a třídním schůzkám

Rodiče přicházejí na třídní schůzky s určitými představami a potřebami. Jestliže můžeme tyto potřeby a představy naplnit, může se vztah mezi pedagogem a rodičem pozitivně rozvíjet. Pokud se tak nestane, můžeme rodiče od spolupráce definitivně odradit. V praxi se nejčastěji setkáváme se dvěma skupinami rodičů.

První skupinou jsou rodiče, kteří ochotně spolupracují se školou, dohlíží na domácí přípravu svých dětí a s případnými problémy se na školu (nebo jednotlivé vyučující) s důvěrou obrací. Tito rodiče přicházejí do školy bez obav, pozitivně naladěni, neočekávají žádné špatné zprávy a oznámení.

Sharp a Green (1975) definují čtyři základní vymezení role „dobrého rodiče“:

1. Zná to, jak škola funguje jako celek, včetně její ideologie výchovy.
2. Má zájem o vzdělávání dítěte, včetně schopnosti poskytnutí potřebné motivace.
3. Nesmí vybočovat příliš z učitelova ideálu „dobrého rodiče“.
4. Je schopen udělat patřičný dojem na učitele.³³

Druhou skupinu tvoří rodiče, kteří se snaží delegovat veškerou zodpovědnost za studijní výsledky i chování dítěte na školu. S učiteli příliš nespolupracují, nekomunikují a nevytváří vhodné domácí prostředí pro své děti. Nedohlíží na domácí přípravu, pomoc ze strany rodičů je zde prakticky nulová. Tento typ rodičů školu zpravidla příliš nenavštěvuje. Dostaví se pouze na pozvání třídního učitele.

Podle Rabušicové a Pola (1996) očekávají rodiče od školy a učitele následující:

- ✓ chci poradit, co mám dělat, když s dítětem není něco v pořádku,
- ✓ chci, aby učitel měl mé dítě rád; učitel má být spravedlivý ke všem,
- ✓ učitel má dítě naučit vše bez domácích úkolů, bez problémů,
- ✓ učitel má vyřešit problémy ze školy ve škole,
- ✓ učitel má zprávy o dítěti podávat soukromě a taktně,
- ✓ ať škola neobtěžuje a nezatěžuje rodiče,
- ✓ očekávám, že učitel naučí ve škole a nemám to zastávat doma, atd.³⁴

³³ Sharp a Green in PROKOP, Jiří. *Sociologie výchovy a školy*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2001. ISBN 80-7083-535-4. S. 50.

³⁴ PRŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika*. Šesté, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1228-7. S. 413.

O několik let později Čapek uvádí, že rodiče očekávají především:

- ✓ „rovné zacházení, aby děti neměly pocit křivdy, že jsou učiteli nesympatické apod.,
- ✓ aby jejich dítě bylo podporováno ve vzdělávání,
- ✓ pomoc učitele, vstřícnost při řešení problémů s chováním nebo studijními výsledky žáka,
- ✓ zodpovědný a individuální přístup k jejich dítěti,
- ✓ že učitel velmi zodpovědně a objektivně hodnotí žáka a je ochotný jim vysvětlit důvody svého přístupu k žákovi, případně i zaměření jeho intervencí,
- ✓ vysokou kvalifikovanost a využívání nejen didaktických, ale i ostatních dovedností učitele,
- ✓ důraz učitele nejen na didaktické aspekty vyučování, ale i na jeho emoční stránku,
- ✓ zájem také o neformální spolupráci s rodiči.“³⁵

Zde se již projevují ve zvýšené míře požadavky rodičů na kvalitní vzdělávání, vyšší požadavky na učitele jako odborníka a partnera i zájem o formální a neformální spolupráci rodičů se školou.

³⁵ ČAPEK, Robert. *Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace*. Praha: Grada, 2013. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4640-1. S. 22.

2.3 Emoční inteligence

Zvládat své emoce a dokázat se vcítit do emocí druhých lidí, tzv. empatie, je schopnost, která významně ovlivňuje i učitelskou profesi. Samotný pojem empatie je v Pedagogickém slovníku Průchy, Walterové a Mareše charakterizován jako “uvědomění si pocitů, prožitků, momentálních stavů jiného člověka a snaha je pochopit, porozumět jim. Přijetí (aspoň v duchu) sociální role, jiného člověka, pohled na lidi, problémy z jiné perspektivy. V morálním vývoji jde o důležitou etapu při tvorbě morálních hodnot.”³⁶

Od 80. let 20. století se badatelé věnují speciálně emoční inteligenci, která je součástí sociální inteligence. Autoři odborných publikací vysvětlují tento pojem několika způsoby. Na tomto místě uvedu pouze dva, které mne nejvíc zaujaly.

„Emoční inteligence představuje sadu schopností, které určují, jak efektivně vnímáme, chápeme, používáme a zvládáme své vlastní emoce i emoce druhých. Jinými slovy, jak vycházíme s ostatními na profesionální i osobní úrovni.”³⁷

„Emoční inteligenci lze chápat jako schopnost zvládání svých emocí a umění vcítit se do emocí ostatních jedinců. V této souvislosti mluvíme o emočních kompetencích sebe-regulace a sebe-uvědomění ve vztahu k sobě, o empatii a soucitu ve vztahu k ostatním.”³⁸

Pojem emoční inteligence lze zjednodušeně vysvětlit jako soubor schopností člověka. Schopnost sebeovládání, empatie, ale i schopnost zvládat negativní stavy jako např. úzkost, nervozitu, frustraci a stres. Emoce nelze oddělit od inteligence, jsou spolu v interakci a mají stejnou váhu.

„Dnešní rodina je stále méně schopna poskytnout svým dětem pevné zakotvení v životě. Proto se školy stávají místem, kde děti mají příležitost svoje nedostatky v citové sociální oblasti dohnat. V žádném případě však nelze říci, že školy samy o sobě mohou nahradit všechny sociální instituce, které často selhávají nebo se k selhání aspoň blíží. Ale protože prakticky každé dítě do školy chodí, může se mu stát místem, kde získá základní životní lekce, které by možná jinak ani nedostalo.

³⁶ PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8. S. 58.

³⁷ HASSON, Gill. *Emoční inteligence*. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-5630-1. S. 7.

³⁸ *Akademie osobního rozvoje: Co je to emoční inteligence* [online]. APAS, 2017 [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <https://apas.cz/slovnicek-pojmu/emocni-inteligence/>

Dá se říci, že v sociální výchově začíná škola nahrazovat selhávající rodinu. K takovému rozšíření tradiční úlohy školy přispívá i koncept emoční gramotnosti.³⁹

³⁹ GOLEMAN, Daniel. *Emoční inteligence: [proč může být emoční inteligence důležitější než IQ]*. Praha: Columbus, 1997. ISBN 80-85928-48-5. S. 264.

2.3.1 Emoční inteligence, jako důležitý aspekt při komunikaci s rodiči

Udržování dobrých vztahů s rodiči je časově náročné, vyžaduje nemalé úsilí a určitou míru znalostí a informovanosti, které pedagog získává dlouholetými zkušenostmi. „Pokud bude pedagog budovat svou emoční inteligenci, bude podávat lepší výkony, chovat se lépe k sobě i k ostatním a práce mu začne přinášet větší uspokojení. Pomáhá to vytvářet prostředí, ve kterém nikdo neprohrává, ale všichni jsou vítězi“.⁴⁰ To platí dvojnásob i při komunikaci s rodiči.

Doporučená strategie pro budování dobrých vztahů s rodiči:

- ✓ Buďte otevření.
- ✓ Zaměřte se na zlepšování svého přirozeného komunikačního stylu.
- ✓ Vystupujte přirozeně a vyhněte se vysílání nejasných signálů.
- ✓ Dbejte na slušné vystupování.
- ✓ Adekvátně přijměte zpětnou vazbu.
- ✓ Neodkládejte nevyhnutelná rozhodnutí.
- ✓ Pracujte na budování vzájemné důvěry, buďte empatičtí.
- ✓ Zaveďte politiku „otevřených dveří“.
- ✓ Přijímaná rozhodnutí a opatření vysvětľujte.
- ✓ Snažte se poradit si s náročným rozhovorem.
- ✓ Nabízejte konstruktivní a přímou zpětnou vazbu.
- ✓ Při špatném vývoji konverzace použijte verbální „náplasti“ (např. dotazy: Jak danou situaci vnímáte? Jak se cítíte? Pokusme se nastalou situaci společně vyřešit. Co na to říkáte?).⁴¹

Důvody, proč je emoční inteligence důležitá při komunikaci (nejen) s rodiči:

- ✓ minimalizuje stresové situace,
- ✓ umožňuje efektivnější rozhodování,
- ✓ zvyšuje sebedůvěru (osobní radost z dobře odvedené práce),
- ✓ podporuje kreativitu a samostatnost,
- ✓ zlepšuje komunikační dovednosti.

⁴⁰ BRADBERRY, Travis a Jean GREAVES. *Emoční inteligence v praxi: všechno, co potřebujete vědět o úspěšném životě, vztazích a kariéře*. Praha: Columbus, 2007. ISBN 978-80-7249-220-6. S. 64.

⁴¹ BRADBERRY, Travis a Jean GREAVES. *Emoční inteligence*. Brno: BizBooks, 2013. ISBN 978-80-265-0039-1. S. 165.

2.4 Pedagogická komunikace s rodiči problémových žáků

Pro tuto kapitolu je důležité nejprve definovat pojem „problémový žák“. Pedagogický slovník charakterizuje problémové děti, jako „děti, které se svými výkony, svým chováním, reagováním na výchovné působení, svými sociálními kontakty ocitají „mimo normu“. Záleží ovšem na tom, zda jde o normu populační, danou např. psychologickými výzkumy, normu konsenzuální, danou zkušenostmi učitelů a rodičů nebo normu individuální, danou svéráznými představami konkrétního učitele či rodiče.“⁴²

Problémový žák (řazeno od nejméně závažných problémů):

- ✓ vyrušuje v hodinách (vykřikuje, ruší mluvením, vulgárně se vyjadřuje vůči spolužákům i učitelům),
- ✓ odmítá v hodinách pracovat (nenosí učebnice ani sešity, naplno řekne, že tohle dělat nebude, spí na lavici, odmítá každou spolupráci),
- ✓ dopouští se lži a podvodů (nejčastěji se jedná o přepis známek v žákovské knížce),
- ✓ inklinuje k záškoláctví (u žáků na prvním stupni se jedná o skryté záškoláctví podporované rodiči),
- ✓ dopouští se krádeží (věcí, finanční hotovost),
- ✓ užívá návykové látky (alkohol, tabákové výrobky, drogy),
- ✓ chová se násilnický a agresivně vůči spolužákům i učitelům (šikana).

S těmito situacemi se běžně setkáváme ve školním prostředí, a to na různých úrovních. Povinností učitele je tyto problémy řešit ve spolupráci s rodiči i žákem. Ke komunikaci v těžších nebo opakovaných případech je vhodné přizvat výchovného poradce, metodika prevence, vedení školy či jiné odborníky, kteří mohou se situací a stavem žáka ve škole pomoci.⁴³

Při komunikaci mezi učitelem a rodičem problémového žáka je důležité hledět na prvotního aktéra vzdělávání, tím je samotný žák. Učitel se musí umět vžít do svých žáků, ale také empaticky vnímat potřeby, starosti a problémy rodičů problémových žáků, kteří jsou někdy v tíživé životní situaci.

⁴² PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8. S. 179.

⁴³ PRŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika*. 3.vyd. Praha: Portál, 2005. 481 s. ISBN 80-7367-047-X. S. 315.

Zároveň je nutné analyzovat situaci v rodině a v případě, že za problémy žáka může dysfunkce popř. nepatřičné chování v rodině, správně a rychle zasáhnout.⁴⁴

Komunikace mezi rodičem a učitelem musí být založena na vzájemném respektu a snaze zlepšit proces vzdělávání a výchovy, přičemž je nutné rodiče žáků, i těch problémových, brát jako nositele určitých rolí.

V první řadě se jedná o primární zdroj výchovy, na který škola navazuje. Rodiče nesou za své děti zodpovědnost, k čemuž musí přistupovat nejen škola, ale také rodiče. Zároveň mohou do vzdělávání zasahovat a korigovat jej.

Na druhé straně je škola povinna poskytovat zákonným zástupcům potřebné informace. Vzájemná komunikace je v tomto bodě opravdu důležitá. Rodina, její výchova a rodinné prostředí utváří žáka a výrazně ovlivňuje chování a výsledky žáka ve škole. Učitel tak musí rodinu poznat, studovat ji, naučit se s ní komunikovat a spolupracovat. Schopnost zapojit rodinu do procesu vzdělávání ve škole je klíčová, zejména v případě žáků, kteří vykazují známky problémového chování.⁴⁵

Důležitým faktorem komunikace mezi rodičem a učitelem je otevřenost, vstřícnost a snaha obou stran přispět ke zlepšení situace žáka. Spolupráce mezi učitelem, rodičem i samotným žákem je poté klíčová k vytvoření prostředí vyhovující rodičům žáka, jež budou jednat v zájmu svého dítěte, nikoliv však jeho chování obhajovat, ale jeho chování se snažit změnit v zájmu bezproblémového chování svého dítěte.⁴⁶

Komunikace s rodiči těchto žáků může mít odlišnou podobu. Záleží na přístupu rodiče. Na jedné straně jsou zde rodiče, kteří pro své dítě dělají maximum, plně se mu věnují a jsou si vědomi, že potřebuje specifickou péči i přístup. Na druhé straně se setkáváme s rodiči, kteří se o dítě a jeho chování nezajímají, zde můžeme hovořit o zanedbávání.

⁴⁴ Mají na to! Jak podpořit sociálně znevýhodněné děti na ZŠ: Jak zlepšit spolupráci s rodiči, praktický manuál pro rodiče [online]. Praha: Člověk v tísni, 2013 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: <http://majinato.cz/17-jak-zlepsit-vztahy-skoly-s-rodici-prakticky-manual-pro-rodice.php>

⁴⁵ RABUŠICOVÁ, Milada. *Škola a (versus) rodina*. V Brně: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3598-6. S. 72–74.

⁴⁶ VÁGNEROVÁ, Marie. *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1074-4. S. 38.

V případě žáků s výchovnými problémy, kterým byly diagnostikovány vývojové poruchy chování (ADHD, ADD, autismus, Aspergerův syndrom) je důležité s rodiči mluvit o nutnosti další péče a spolupráce. V praxi se setkáváme s rodiči, kteří donesou zprávu z vyšetření se stanovením této diagnózy, a tím je pro ně problém vyřešen. Škola má výchovné obtíže tolerovat (nepisat poznámky) a poskytnout dítěti speciální přístup (škola je povinna žákovi se speciálními potřebami přizpůsobit učební postupy).

Ať se jedná o vývojové poruchy chování nebo o poruchy chování socializované a nesocializované (pocházející z výchovného prostředí, nevhodného působení na dítě, ad.), je pro další správný rozvoj dítěte nejdůležitější, aby obě strany na dítě vhodně působily, pracovaly s ním, společně spolu hovořily a shodovaly se v dalších postupech.

Rodič, který přichází do školy na pozvání kvůli výchovným problémům svého dítěte, se ocitá sám v problémové situaci. Očekává, že bude čelit přesile zástupců školy, kteří jsou jistě proti jeho dítěti, vinu za problémy svalují na špatnou výchovu a řešením bude potrestání dítěte, které porušuje školní řád.

Pokud se jednání bude vyvíjet tímto nesprávným způsobem, mohou nastat dvě varianty:

1. rodič bude své dítě bránit a může vzniknout konflikt,
2. rodič formálně přijme všechna navrhovaná opatření, ale ve skutečnosti nemá zájem cokoli řešit.

Předejít těmto variantám lze jednoduchým způsobem. „Po příchodu rodiče pojmenujeme, jak si myslíme, že se cítí a co prožívá, že potřebujeme situaci společně vyřešit, nikoli svést boj o vhodnou výchovnou intervenci“.⁴⁷ V komunikaci s rodiči musí škola pokládat tzv. zjišťující otázky, jak s dítětem pracují doma, jaké postupy se jim osvědčili, apod. Je chybou, pokud škola rodičům pouze oznamuje, co mají dělat, že určitě nedělají nic atd. Tím je pouze vyvolána neochota ke komunikaci až konflikt. Naopak je důležité, aby škola sdělila rodičům, jak s dítětem pracuje, jaké metody využívá, jak ho motivuje.

Výsledkem komunikace má být vytvoření vzájemné dohody. Jedná se o postup další spolupráce, co bude dělat pro zlepšení škola a co rodiče.

⁴⁷ KREJČOVÁ, Lenka. *Komunikace s rodiči problémových žáků*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2010. ISBN 978-80-7372-650-8. S. 15.

Důležitým aspektem je takové dítě chválit za sebemenší zlepšení a pochvalu předat i rodičům. Funguje jako motivace pro pokračování v nastavené spolupráci.

V praxi se pedagogové setkávají i s případy, kdy se výchovné problémy žáka zhoršují, rodiče nespolupracují, ani se školou nekomunikují. Pak se svolává tzv. **výchovná komise**. Výchovná komise je společné setkání rodiče nebo rodičů, žáka, zástupců školy a sociální pracovníce v prostorách školy.

Výchovné komisi předchází „Pohovor o výchovných problémech žáka“, kterého se účastní rodič, třídní učitel, výchovný poradce, metodik prevence, zástupkyně školy a případně učitelé, kteří mají se žákem největší problém. Z pohovoru se provádí zápis (viz příloha č. 1). Pokud ani po tomto setkání nedojde ke zlepšení, svolává se výchovná komise, které je přítomná i sociální pracovníce z OSPOD.

Pokud má výchovná komise splnit svůj účel, musí škola rodičům sdělit, že jde o setkání, jehož smyslem je nalézt řešení problémů žáka. V žádném případě škola nesmí žáka nebo rodiče obviňovat ze vzniklých problémů.

K pozitivnímu výsledku může vést tento postup:

- ✓ učitelé vyjádří svůj pohled na zdroj problémů, a jak je žákovo chování vnímáno,
- ✓ prostor pro vyjádření dostanou rodiče, jaký postoj zaujímají k chování svého dítěte,
- ✓ i žák se vyjádří ke svému chování a zkusí definovat jeho důvody,
- ✓ učitelé vysvětlí možné následky, pokud se chování nezlepší (např. dohled probačního úředníka),
- ✓ všichni účastníci navrhnou možná řešení problémů,
- ✓ dohodnuté návrhy se zapíší (stejně tak i celé jednání) do formuláře (viz příloha č. 2),
- ✓ domluví se další způsob komunikace, při které si budou vzájemně předávat informace o změnách chování žáka,
- ✓ všichni zúčastnění zápis podepíší.

Pokud rodiče a škola realizují domluvené návrhy řešení, které vedou ke zmírnění nebo eliminaci problémů žáka, je to nejlepší satisfakce za vynaložené úsilí a čas. Bohužel se objevují i případy, kdy rodiče odmítají přistoupit na jakékoli řešení problému, odmítají spolupráci a vinu za problémy dítěte svalují na školu.

Často se pedagogičtí pracovníci setkávají s argumenty typu: Ale doma je hodný. Já s ním žádné problémy nemám. Jen vy na něm pořád něco hledáte. Vy jste si na něj zasedli. S vámi o tom diskutovat nebudu apod. V takové situaci škola požádá o spolupráci OSPOD. V praxi se lze setkat i s případy, kdy rodiče uvádí, že si sami nevědí s dítětem rady (neposlouchá je, ignoruje, je drzé). Škola zde může pomoci předáním kontaktů na další instituce (střediska výchovné péče, pedagogicko-psychologické poradny, psychology aj.) a být rodičům i odborníkům nápomocna.⁴⁸

⁴⁸ KREJČOVÁ, Lenka. *Komunikace s rodiči problémových žáků*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2010. ISBN 978-80-7372-650-8. S. 41–45.

2.4.1 Příčiny výchovných problémů

K volbě správné komunikace s rodiči je pro učitele velmi důležité, nalézt i příčinu výchovných problémů. Jak již bylo řečeno, s problémovým žákem (hůře s problémovou třídou) se v praxi může setkat každý učitel. Je nutné tuto situaci pochopit a být na ni připraven a reagovat tak, aby se situace nezhoršovala. Existují určité základní příčiny, podle kterých je možné problémového žáka zařadit, lépe jeho situaci vyhodnotit a zvolit správná řešení. Podstatu a příčinu problémového chování žáka můžeme rozdělit na tři základní faktory a to na faktor ekonomický, sociální a psychologický.⁴⁹

Ekonomický faktor

Mnoho rodin se ocitá ve finanční krizi např. z důvodu ztráty zaměstnání. To snadno narušuje rovnováhu a vztahy v rodině, pro kterou je každý další finanční výdaj (školní výlet, exkurze atd.) kritický. Tato skutečnost se často negativně promítá na školní docházce, neprospěchu a dalších problémech dítěte ve škole.

Sociální faktor

Velkým sociálním problémem spojeným s neprospěchem žáka nebo jiným problémovým chováním je enormní rozvodovost současných (zejména mladých) rodin. Dítě potřebuje cítit lásku v rodině, podporu obou rodičů. Dysfunkční situace v rodině jako jsou časté hádky, násilné chování, rozvod, může mít na dítě obrovské následky, kdy se s nastalou situací vyrovnává rebelským a nevhodným chováním v samotné rodině i ve škole. Dítě není často schopné pochopit situaci v rodině, střídavou péči a život pouze s jedním rodičem, který často výchovu nezvládá. Buď se o své dítě z důvodu pracovní vytíženosti, nebo vlastních problémů nezajímá, nebo naopak své dítě rozmazluje a místo pevné výchovy se konfliktům vyhýbá a samotné dítě má pocit všemoci, že si může kdekoli a kdykoli dělat vše, co uzná za vhodné. Konflikty se ovšem objevují ve škole.⁵⁰

⁴⁹ AUGER, Marie-Thérèse. *Učitel a problémový žák: strategie pro řešení problémů s kázní a učením*. Praha: Portál, 2005. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-907-0. S. 15.

⁵⁰ MOŽNÝ, Ivo. *Sociologie rodiny*. Vyd. 2., upr. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. Základy sociologie. ISBN 80-86429-05-9. S. 145–146.

Psychologický faktor

Velkou změnou v životě každého mladého jedince je vstup do puberty, kdy se mění člověk nejen fyzicky, ale zejména se utváří jeho osobnost, probíhají velké změny v myšlení, přístupu k životu, a také v chování. Postupně se ztrácí přirozený respekt a nastupuje období vzdoru a touhy po prosazení vlastních názorů a svého stylu života. Velmi negativně se to může promítat do školního prospěchu, ale také to má vliv na samotné chování žáka ve škole. Problémové chování se nejvíce projevuje již na počátku školní docházky v období mladšího školního věku, přesto je typické také pro pozdější období kolem nástupu dospívání.

Mladý člověk se snaží být nezávislým jedincem, přestože je stále zejména ekonomicky závislý na svých rodičích a stále více se začíná upínat na kolektiv svých vrstevníků. Vyšší nároky ze strany dospělých může přinést negativní vliv na vztah k autoritě, jakou by rodiče a učitelé měli být. Právě v této chvíli se stává pozice a profese učitele opravdu náročná, musí reagovat na změny v chování svých žáků, přestože prvotní impulz k řešení problémů musí pocházet ze samotné rodiny. Nezřídka se poté stává to, že se daný žák upíná spíše na svého učitele, hledá v něm určitý vzor. Pro vztahy v rodině to není příliš ideální.⁵¹

⁵¹ KOLÁŘ, Zdeněk a Renata ŠIKULOVÁ. *Vyučování jako dialog*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1541-4. S. 99.

2.4.2 Konfliktní situace s rodiči a jejich řešení

Konflikty jsou součástí lidských dějin a vždy se budou v životech každého člověka vyskytovat. Velká řada lidí může chápat konflikt jako negativní věc. Konflikt však může být brán také pozitivně. Je možné jej definovat jako rozdílnost názorů, snah, zájmů, postojů či určitých tendencí.

Vznik a průběh konfliktu je velmi často ovlivňován větším množstvím faktorů:

- ✓ faktory psychické,
- ✓ faktory sociální,
- ✓ faktory prostředí.

Konfliktní situaci je poté možné definovat jako formu sociální situace, ve které účastníci konfliktu vystupují přímo proti sobě v otevřeném rozporu. Lidé v konfliktních situacích bojují (často agresivně) za zachování svých zájmů a postojů, přičemž je na dané účastníky kladena zvýšená zátěž, jež může narušit jejich vnitřní rovnováhu a klid. To zhoršuje výsledky a možná řešení daného konfliktu.⁵²

Konflikt má negativní dopad na zúčastněné osoby. Způsobuje nižší produktivitu, zvýšené volní úsilí, je časově náročný a velmi často dochází k bezvýchodnosti celé situace. Na druhé straně ovšem existují také pozitivní stránky konfliktu, kam je možné zařadit určitý pokrok, rozvoj. Učí lidi jednat v mezilidských vztazích, může docházet k porozumění, schopnosti empatie. Konflikt může pomoci v řešení nastalé situace a to za předpokladu, že si obě strany konfliktu zvolí konstruktivní řešení.⁵³

Pokud se lidé dostanou do konfliktu, reagují obvykle třemi způsoby:

- ✓ První způsob je snaha o okamžitý únik, tváříme se, že se nic nestalo, konflikt ignorujeme nebo na něj nijak nereagujeme.
- ✓ Druhý způsob je útok, zde se jedna strana snaží zvítězit zvýšenou agresí, čímž pravděpodobně naruší dosavadní vzájemné vztahy. Pokud se pro agresi rozhodnou obě strany, nedosáhne cíle ani jedna z nich. Je zde i značné riziko fyzického napadení.

⁵² HOLÁ, Lenka. *Mediace: způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada, 2003. ISBN 80-247-0467-6. S. 14.

⁵³ PLAMÍNEK, Jiří. *Jak řešit konflikty: 27 pravidel pro efektivní vyjednávání*. Praha: Grada, 2006. Poradce pro praxi. ISBN 80-247-1591-0. S. 14–15.

- ✓ Třetí a neoptimálnější způsob je snaha o řešení konfliktu, ten vyžaduje jisté dovednosti a schopnosti. Může být časově náročný a musí být vůle na obou stranách. Iniciativa k řešení by měla primárně vzejít ze strany školy, učitele.⁵⁴

Ke vzniku konfliktu mezi školou a rodinou může dojít z několika příčin.

První příčinou pro vznik konfliktu mezi školou a rodinou je příčina materiální, kdy škola vyžaduje materiální vybavení svých žáků ve formě pomůcek, kulturních výletů apod. Tato příčina se ovšem týká také přizpůsobení volného času pro studium ve formě domácích úkolů.

Druhá příčina se týká morálního hlediska, kdy je rodině vštěpováno, jakým způsobem se má jedinec ve škole chovat, co je žádoucí a co není, to se může od rodinné výchovy a rodinného chování zcela lišit.

Třetí příčinou je psychologické hledisko, které je založené na touze rodičů, aby byl jejich potomek ve škole co nejúspěšnější. To ovšem vyžaduje velkou práci nejen od samotného dítěte, ale také od jeho rodiny, která svou roli v tomto procesu velmi často nezvládá.

Tyto příčiny způsobují rostoucí tlak na funkci a roli rodiny, zvyšuje se napětí a objevují se komplikace, které velmi často vyústí v konfliktní situaci mezi učitelem a rodičem. Velkým problémem je, že se někteří rodiče více naučili hledat chyby v učitelích, než v sobě nebo jejich dítěti.

Řešení konfliktu je možné adaptací či změnou vnímání dané situace. Základem pro řešení konfliktu je potřeba, aby obě strany byly spokojené.⁵⁵ Tzn., že obě strany dosáhly svého v plném rozsahu nebo se podařilo dojít ke kompromisu, kdy obě strany částečně ustoupily od původního záměru. S tímto řešením souvisí vytvoření vzájemné dohody a zklidnění negativních emocí, aby bylo možné nadále společně komunikovat především s ohledem na vývoj dítěte, které potřebuje milující a podporující rodinu společně s učiteli, kteří budou vnímaví a pozorní.⁵⁶

⁵⁴ KREJČOVÁ, Lenka. *Komunikace s rodiči problémových žáků*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2010. ISBN 978-80-7372-650-8. S. 17.

⁵⁵ LONGARETTI, Lynette a Robyn ENGLISH. *Helping your pupils to communicate effectively and manage conflict*. New York: Routledge, c2008. ISBN 04-154-4729-1. S. 8–9.

⁵⁶ KREJČOVÁ, Lenka. *Komunikace s rodiči problémových žáků*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2010. ISBN 978-80-7372-650-8. S. 17.

Úkolem učitele je naučit žáka dovednostem, schopnostem a znalostem, ale také jej přizpůsobit k pravidlům života ve škole a kognitivní socializaci, jež předurčuje žáka k dobrým studijním výsledkům. Rodina by měla být podporou pro dítě a měla by směřovat svou výchovu tak, aby jejich dítě nastavená pravidla ve škole dodržovala a dokázalo se přizpůsobit. Bohužel, ne vždy jsou tyto pohledy na školní socializaci v očích učitele a rodiče stejné, a to bývá často zdrojem konfliktů. Moderní společnost nabádá rodiče, aby se stále více angažovali ve školním vzdělávání svých dětí, velká řada rodičů to nechápe nebo nezvládá.

Problémy v komunikaci pak vznikají zejména mezi učiteli a příslušníky jiných etnických skupin, pro náplň této práce se jedná o romské etnikum.⁵⁷

⁵⁷ PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7178-944-5. S. 174.

2.4.3 Komunikace s rodiči romských žáků

Jelikož jsou romští žáci nejpočetnější skupinou jiného etnika, je tato kapitola zaměřená právě na komunikaci s romskými rodiči.

Problematika ve školách, kterou navštěvují romské děti, je poměrně velká. Většinou se rodiče těchto dětí příliš nezajímají o studijní výsledky. O problémech neradi hovoří. Pedagog si musí být vědom rozdílnosti v kultuře a při řešení konfliktů v rámci komunikace se postupně učit s jinými etniky jednat, a tím řešení problému zefektivní. Romská menšina spadá do kategorie etnických skupin, jež mají rozdílnou kulturu, tradice i antropologický zevnějšek. Tyto skutečnosti mohou způsobovat četné problémy, zejména rozdílnost v představách o správném chování a přístupu k povinnostem.⁵⁸

Vzdělání není pro romskou kulturu tolik důležité. Na pracovním trhu dochází k diskriminaci romské menšiny z důvodu nízké kvalifikace, jež je velmi často nevzdělaná a neschopná složitějších prací. Vykonávají většinou pouze základní, fyzicky náročnou a málo placenou práci. Nezřídka zůstávají doma a pobírají sociální podporu od státu, jejich děti to bohužel často odkoukávají.⁵⁹

Rodiče romského etnika komunikují se školou pouze v případě, kdy se po nich nic nechce a jsou subjektivně s prací školy spokojeni. Jakmile je po nich vyžadován aktivní přístup a výchovné působení na jejich dítě, komunikace se školou bývá problematická. Také je ovlivněna kulturní rozdílností, která může občas vyvolávat spory a konflikty, jenž by při správném postupu nemusely vůbec vznikat.⁶⁰

Učitel se musí naučit jednat s rodinami a být v této komunikaci co nejefektivnější, aby došlo ke zlepšení situace a k možnému zdárnému řešení konfliktu a problému. Je nutná asertivní a empatická komunikace, ovšem nikdy nesmí být učitel příliš měkký a ústupný. Je vhodné si rodinu naklonit, jednat s nimi na rovinu a férově.

⁵⁸ ŠIŠKOVÁ, Tatjana, ed. *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-182-2. S. 88.

⁵⁹ KALEJA, Martin. *Romové a škola versus rodiče a žáci*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2011. ISBN 978-80-7368-943-8. S. 45–48.

⁶⁰ ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme – jde o to jak: dějiny, současná situace, kořeny problémů, naděje společné budoucnosti*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-250-5. S. 114.

Ukázat jim, že škola je tu pro ně a chce pro ně jen pozitivní věci, přestože je nutné, aby se do vzdělávání vlastních dětí aktivně zapojili.⁶¹

Při komunikaci a řešení konfliktů s rodiči romských dětí je důležitá důvěra, jelikož velká řada romských rodičů učitelům nedůvěřuje, žijí v trvalém stresu z neznámého. Na místě určitě není arogance nebo útočné chování ze strany pedagoga, to vše konflikt jenom prohloubí. Pochopení osobnostních vlastností Romů a správně zvolený komunikační styl, je klíčem k zintenzivnění vztahů a předcházení konfliktních situací. Učitel musí být sebejistý a schopný nabídnout pomoc. Zároveň ovšem musí být nekompromisní v případě porušování pravidel, ať už ze strany samotných žáků, tak příslušníků rodiny, kteří si musí uvědomit, že jsou součástí vzdělávacího procesu jejich dětí.⁶²

„Bez spolupráce s rodinou nemůže mít školní práce dětí uspokojivé výsledky. Je tedy na učitelích, aby se snažili od počátku navázat s rodiči dítěte pozitivní vztah, a proto musejí především jednat s rodiči jako s partnery, mluvit s nimi nejen o školních problémech, ale zajímat se o celou rodinu...“⁶³

⁶¹ KALEJA, Martin. *Romové a škola versus rodiče a žáci*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2011. ISBN 978-80-7368-943-8. S. 38–47.

⁶² ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme – jde o to jak: dějiny, současná situace, kořeny problémů, naděje společné budoucnosti*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-250-5. S. 114–116.

⁶³ KALEJA, Martin. *Romové a škola versus rodiče a žáci*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2011. ISBN 978-80-7368-943-8. S. 47.

2.5 Asertivita

Při komunikaci s rodiči je pro pedagogy vhodné používat asertivní chování. Asertivitu lze popsat jako způsob jednání, které je vyvážené, tzn., že není ani pasivní a ani agresivní. Asertivní chování, jako způsob sociální komunikace, rozvíjí dovednost přiměřeného sebeprosazování při zachovávání morálních a právních zásad. Asertivní jednání je důležité i v pedagogickém prostředí. Snahou pedagoga by mělo být, zdokonalovat se v asertivních dovednostech, s cílem harmonizovat vztahy jak s žáky, tak s rodiči.

Jednání lidí rozdělujeme na pasivní, agresivní a asertivní.

Pasivní jednání negativně ovlivňuje naše myšlení, protože ustupující člověk je frustrován, vzdává se svých potřeb, tužeb i životních cílů.

Agresivní chování potlačuje chování a pocity druhých a může u nich vyvolat pasivitu nebo atak.⁶⁴

Asertivní chování a jeho pozitivní aspekty:

- ✓ preferuje nemanipulativní chování,
- ✓ napomáhá rozvíjet zdravé sebevědomí,
- ✓ prohlubuje mezilidské vztahy, jejich otevřenost, jasnost a přímost,
- ✓ vytváří atmosféru pro spolupráci,
- ✓ umožňuje předcházet a efektivně řešit konflikty,
- ✓ rozvíjí samostatnost v rozhodování a zvyšuje odpovědnost za vlastní chování,
- ✓ zvyšuje sebeúctu a seberepekt; zvyšuje tvořivost a zdravé riskování,
- ✓ umožňuje BÝT SÁM SEBOU!⁶⁵

⁶⁴ MEDZIHORSKÝ, Štefan. *Asertivita*. Praha: Elfa, 1991. ISBN 80-900197-1-4. S. 9.

⁶⁵ VALIŠOVÁ, Alena. *Asertivita v rodině a ve škole aneb Zásady přímého jednání mezi dětmi, rodiči a učiteli*. Praha: H & H, 1992. ISBN 80-85467-02-X. S. 15.

2.5.1 Asertivita v prostředí rodiny a školy

Asertivita v rodině žáka

„V historii byly výchovné praktiky po dobu několika generací v podstatě stejné, neboť výchovné cíle byly velmi podobné. Výchovné tradice byly upevněné tzv. kulturním a společenským dědictvím, dále pak rodinnými tradicemi a předsudky. Ještě na přelomu století převládaly požadavky naprosté poslušnosti dětí vůči rodičům a dospělým.“⁶⁶

Schopnost být asertivním ovlivňuje několik faktorů. Některé jsou vrozené a ostatní získáváme v průběhu našeho života. Jedním z těchto faktorů je i vliv a výchova rodičů. Pokud jsou rodiče ve výchově nedůslední a jejich jednání je spíše pasivní, nemůžeme příliš očekávat, že se jejich potomek bude chovat asertivně a „zdravě“ se prosazovat. Rodiče by měli využívat asertivního jednání při výchově svých potomků a vést je k asertivitě s cílem zajišťovat otevřenou komunikaci v rodině. Vychovávat děti v duchu demokracie, je náročným a nelehkým úkolem. Odměnou je zlepšování vzájemných vztahů, pochopení se navzájem. Dětem nabízí daleko větší prostor pro vlastní názory a vyjadřování než autoritativní model výchovy.

„Asertivní výcvik může přispět např. k lepšímu začlenění žáka do kolektivu, zejména u pasivnějších jedinců, usnadňuje zaujetí adekvátních postojů k některým jevům jako je šikanování, krytí přestupků a jiné nevhodné projevy solidarity.“⁶⁷

Asertivita v prostředí školy (ve vztahu k rodičům)

V oblasti výchovy by pedagog rozhodně neměl suplovat rodiče, ale spolupodílet se na ní. Tzn. vzdělávat a formovat žáky vhodným způsobem tak, aby měli kladný vztah k přírodě, k ostatním lidem, k rodině, sami k sobě a dopomáhat jim k utváření pozitivního nahlížení na svět.

Zkušený pedagog by měl při komunikaci s rodiči ovládat „umění“ tzv. asertivního kompromisu⁶⁸, tedy „nezahnat rodiče do kouta“. Použití asertivního kompromisu musí být adekvátní nastalé situaci. Cílem je dosažení alespoň částečné vzájemné shody a spokojenosti obou stran.

⁶⁶ VALIŠOVÁ, Alena. *Asertivita v rodině a ve škole aneb Zásady přímého jednání mezi dětmi, rodiči a učiteli*. Praha: H & H, 1992. ISBN 80-85467-02-X. S. 38.

⁶⁷ Tamtéž, S. 37.

⁶⁸ NOVÁK, Tomáš. *Asertivita (nejen) na pracovišti: jak si vážít sám sebe a nenechat se využívat*. Brno: BizBooks, 2012. ISBN 978-80-265-0020-9. S. 82.

Dalším způsobem při komunikaci s rodiči je využití tzv. techniky zdvořilostních odmítnutí. Znamená to umět slušně vyjádřit své zamítavé postoje a nesouhlas s názory druhých tak, aby nedošlo k narušení dobrých vztahů. Argumentace pedagoga by mohla vypadat např. takto: „*Zkuste nad tím ještě popřemýšlet. Myslím, že vám rozumím, ale posuďte sami.....tento postup (tato opatření) jsou dle mého názoru pro vaši dceru nejlepší.*“ Vyjadřujte se tak, aby rodiče pochopili, že s nimi jednáte otevřeně a korektně.

Cíle asertivního chování ve vztahu k rodičům:

- ✓ identifikace vlastního stylu jednání,
- ✓ schopnost sebereflexe a odolnost vůči negativnímu jednání (reakce na kritiku),
- ✓ zlepšení vztahů – zdokonalení asymetrických vztahů (pedagog x rodič),
- ✓ dovednost vhodně vyhodnotit zpětné vazby,
- ✓ adekvátně jednat s rodiči problémových žáků,
- ✓ kognitivní rekonstrukce.

Asertivní dovednosti (nejen) pro pedagogy:

- ✓ jednat aktivně, ale i umět říci NE,
- ✓ otevřeně hovořit o tom, co se vám líbí a co ne,
- ✓ požádat o pomoc,
- ✓ umění vést rozhovor (řídit jeho průběh),
- ✓ nárokovat své oprávněné požadavky.

3 Formy komunikace mezi školou a rodinou

Základem bezproblémové komunikace mezi školou a rodinami je poskytování přesných a adekvátních informací. Jak již bylo uvedeno v předchozích kapitolách, v rámci této komunikace může docházet k různým problémům. Tyto problémy mohou nastat z různých důvodů a často vedou k nespokojenosti jednotlivých aktérů pedagogické komunikace. Aby k těmto problémům nedocházelo, je pro rodiče žáků velmi důležité dostávat informace, které jim pomáhají k participaci na vzdělávání svých dětí a vhodné organizaci jejich volného času. „Pokud jsou rodiče zapojeni do dění školy, do procesu vzdělávání svých dětí, má to pozitivní důsledky. Četné výzkumy posledních let potvrzují fakt, že školní úspěšnost dítěte může být ovlivněna i úrovní spolupráce – a tedy komunikací – mezi rodinou a školou.“⁶⁹

Obvyklé formy komunikace mezi školou a rodinou:

- ✓ žákovské knížky,
- ✓ společenské akce,
- ✓ vystoupení a akademie,
- ✓ nástěnky,
- ✓ školské rady,
- ✓ školní časopisy,
- ✓ dny otevřených dveří,
- ✓ webové stránky škol,
- ✓ elektronická a telefonická komunikace,
- ✓ návštěvy třídních učitelů v rodinách žáků,
- ✓ třídní schůzky.

V následujících podkapitolách jsou výše uvedené formy komunikace podrobněji specifikovány. Uváděné příklady forem komunikace s rodiči vycházejí i z praxe naší základní školy.

⁶⁹ ŠŤASTNÁ, Marie. *Komunikace s rodiči a veřejností: vzdělávací modul*. Ostrava: Základní škola Ostrava-Dubina, Františka Formana 45, 2010. ISBN 978-80-904576-7-6. S. 5.

3.1 Žákovské knížky

Žákovská knížka je školním dokumentem a slouží k předávání informací mezi školou a rodiči. Jedná se o nejčastější formu komunikace, protože informace zapsané v žákovské knížce mají rodiče k dispozici každý den. Primární funkcí této knížky je podávat informace o prospěchu a chování žáka. Součástí žákovské knížky je omluvný list, sekce jiné sdělení (zde se zapisují organizační záležitosti třídy nebo školy), vlastní sebehodnocení žáka v jednotlivých měsících, čtvrtletích a prostor pro vyjádření třídního učitele k sebehodnocení žáka. To musí třídní učitel koncipovat v pozitivním duchu, pochválit, ocenit, povzbudit, poděkovat i u žáků s horšími vzdělávacími výsledky nebo výchovnými problémy. Na každém dítěti najít to dobré, protože žádné dítě není jen špatné. Četnost poznámek a pochval musí být minimálně vyvážená, v ideálním případě by měla pozitiva převažovat.

Většina rodičů nahlíží do žákovských knížek pravidelně. Mají také možnost přes tuto knížku komunikovat, zapisovat své připomínky, podněty apod. Na každé písemné sdělení rodičů musí třídní učitel reagovat a stejnou formou odpovídat. Jsou i rodiče, kteří žákovskou knížku nekontrolují, nepodepisují. Zde je pak vhodné se s rodiči spojit telefonicky a poprosit je o nápravu.

Podoba žákovské knížky není přesně definována, a tak si je školy sestavují a objednávají podle svých potřeb. V praxi se nám osvědčilo, že každý předmět má svou vlastní stránku. Rodiče tak mají snadný přehled o hodnocení v jednotlivých vyučovaných předmětech. Žákovské knížky jsou třídním učitelem pravidelně kontrolovány a ke kontrole jsou předkládány i ředitelce školy.

Žákovskou knížku v papírové podobě již mnohé školy nahradily elektronickou. Významným faktorem proti elektronickým žákovským knížkám, je fakt, že ne všichni rodiče mají možnost přístupu k internetu. Vhodnou formou je případně kombinace obou typů.

3.2 Společné akce

Společné akce se cíleně zaměřují na spolupráci a komunikaci mezi rodiči, učiteli a dětmi. Důležitá je i samotná náplň takové akce, aby byla zejména pro rodiče atraktivní. Pro pedagogy je to záležitost časově i organizačně náročná. Spokojenost a radost rodičů i dětí stojí za námahu a volný čas vyučujících. Podle tématu akce se mnohdy stává, že rodič přejímá roli učitele a učitel roli žáka (maminka zaměstnaná v zahradnictví učí ostatní výrobu adventních věnců). Tato interakce přispívá k budování dobrých vztahů mezi rodiči, žáky a učiteli. Škola musí dbát na dobrou organizaci, dodržet časový harmonogram, zajistit materiály a vhodné prostředí.

Velkou oblibu na škole si získala akce společného čtení dětí, rodičů a prarodičů na prvním stupni. Probíhá v příjemném prostředí knihovny, kde jsou k dispozici tzv. vaky a křesla. Ze seznamu knih si děti s rodiči vyberou titul, který je zaujme. Společně si daný titul doma pročitají a na akci ho představí i s četbou nejoblíbenějších pasáží. Cílem je přitáhnout hlavně děti ke čtení knih a napomáhat k rozvíjení jejich čtenářské gramotnosti.

Další společnou akcí jsou Velikonoční a Vánoční dílny na prvním stupni. Jde o výrobu výzdoby, dárků, ozdob apod. Materiál zajišťuje učitelka spolu s rodiči po vzájemné domluvě. Scházejí se v odpoledních hodinách při občerstvení. Atmosféru při dílnách oceňují všichni zúčastnění. Velkým pozitivem těchto setkání je diskuze o mimoškolních záležitostech.

Výrobky z dílen se poté prodávají na trzích, kam je formou inzerce a letáků zvána široká veřejnost. Prodej mají na starosti žáci z druhého stupně a žakovské rady. Rodiče i jiní příbuzní si rádi přijdou koupit výrobek nejen svého dítěte, a tím i finančně přispívají škole na nákup materiálu pro další dílny.

Za výborný nápad považuji akci, která byla realizována v letošním školním roce. Jednalo se o seminář erudovaného odborníka v oblasti kyberšikany se zaměřením na bezpečnost dětí na sociálních sítích. Seminář probíhal v dopoledních hodinách pro žáky a v odpoledních hodinách pro učitele a rodiče současně. Rodiče byli o termínu předem informováni na třídních schůzkách a na webových stránkách školy. Seminář byl zdarma.

Zájem ze strany rodičů byl vysoký. Společná neformální diskuze po ukončení zaujala obě strany. Mnozí rodiče byli nepříjemně zaskočeni z informací, které se dozvěděli. Příběhy agresorů i obětí otřásly všemi. Po skončení semináře si mnoho rodičů i učitelů sdělovalo své dojmy, hovořilo se k tématu. Rodiče diskutovali o důležitosti kontroly dětí na internetu, o tom, že je nutné s dětmi hovořit o kladech a hlavně záporech sociálních sítí. Ohlasy ze stran rodičů na společnou akci byly jen pozitivní. V setkávání s rodiči při přednáškách a seminářích chce naše škola rozhodně pokračovat i v budoucnu.

3.3 Vystoupení, akademie

Tradicí na základních školách je organizování besídek, akademií a zahradních slavností pro rodiče žáků. Smyslem všech těchto aktivit je ukázat, co všechno si děti pro rodiče připravily (pěvecká, taneční a hudební vystoupení) a jsou brány především jako příležitost setkání rodičů, učitelů a dětí v uvolněné neformální atmosféře.

Pravidelně se konají vánoční besídky, které připravují učitelky s třídami na prvním stupni. Rodiče na tyto besídky chodí rádi a v plném počtu, protože se jedná o setkávání v přátelské atmosféře. Mají zde možnost strávit společný čas při občerstvení a nezávazné konverzaci.

Na druhém stupni každoročně pořádají žáci osmých tříd Vánoční akademii a žáci devátých tříd Závěrečnou akademii na konci školního roku. Obě akce jsou určeny pro spolužáky z ostatních tříd druhého stupně a rodiče vystupujících žáků.

Školní družina pořádá v měsíci červnu Zahradní slavnost pro rodiče dětí navštěvující družinu. Mažoretky naší školy patří ke stálým této oblíbené letní akce a společné opékání vuřtů s posezením u táboráku završí celoroční snažení vychovatelek a žáků.

Všechna tato setkávání přispívají k dobrým vztahům mezi školou a rodiči a těší se značné oblibě. Informace a reportáže z těchto akcí jsou zveřejňovány v regionálním tisku a regionálním televizním vysílání. To slouží k dobré prezentaci školy mezi širokou veřejností.

Obr. 1 Školní akademie na ZŠ

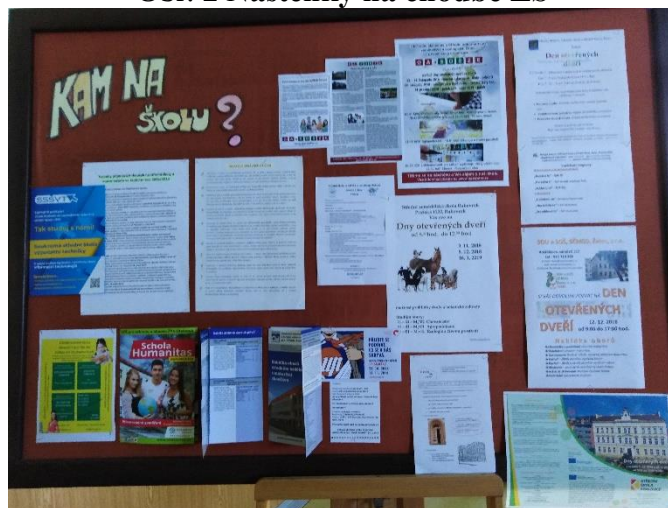

Zdroj: autorka práce

3.4 Nástěnky

Jedním z prvních prostředků, sloužících k předávání základních informací nejen o dění na školách, jsou informační panely (nástěnky). Nástěnky patří mezi základní prostředky vizuální komunikace a jsou neodmyslitelnou součástí školních prostor. Z hlediska předávání těchto informací se jedná o rychlou, stručnou a srozumitelnou formu. Rodiče zde mají možnost dohledat informace o minulých i budoucích akcích školy, o výsledcích žáků v soutěžích a olympiádách, fotodokumentaci z pořádaných projektových dnů. Vlastní práce žáků nejčastěji z hodin výtvarné výchovy, dějepisu a českého jazyka. Tyto informace musí být pravidelně aktualizovány. Z těchto důvodů si informační tabule získaly ve školních prostorách své stálé místo.

Obr. 2 Nástěnky na chodbě ZŠ

Zdroj: autorka práce

3.5 Školská rada

Školská rada je orgánem školy, který se podílí na správě školy. Skládá se z pedagogických pracovníků, zákonných zástupců žáka a zástupců jmenovaných zřizovatelem. Její činnost se řídí § 167 a § 168 školského zákona (Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání). Počet volených zástupců je třetinový (třetinu jmenuje zřizovatel, třetinu volí zákonní zástupci a třetinu volí pedagogičtí pracovníci). Školská rada se setkává nejméně dvakrát ročně. Funkční období je tříleté.

Volby do školské rady jsou konány ve dvou kolech při konání třídních schůzek. V prvním kole je rodiči navržen kandidát z každé třídy, ve druhém kole (při následující třídní schůzce) hlasují rodiče pomocí volebních lístků vhozením do volební urny.

Pravomoci Školské rady:

- ✓ vyjadřuje se k návrhům školních vzdělávacích programů a k jejich následnému uskutečňování,
- ✓ schvaluje výroční zprávu o činnosti školy,
- ✓ schvaluje školní řád, ve středních a vyšších odborných školách stipendijní řád, a navrhuje jejich změny,
- ✓ schvaluje pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků v základních a středních školách,
- ✓ podílí se na zpracování koncepčních záměrů rozvoje školy,
- ✓ projednává návrh rozpočtu právnické osoby na další rok a navrhuje opatření ke zlepšení hospodaření,
- ✓ projednává inspekční zprávy České školní inspekce,
- ✓ podává podněty a oznámení řediteli školy, zřizovateli, orgánům vykonávajícím státní správu ve školství a dalším orgánům státní správy,
- ✓ podává návrh na vyhlášení konkursu na ředitele školy.⁷⁰

⁷⁰ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2004, částka 190, s. 10262–10324 [vid. 21. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=561&r=2004>

Pokud Školská rada není pouze formální, ale komunikuje, spolupracuje, podílí se na návrzích ke zlepšení chodu školy apod., je pro všechny zainteresované strany přínosem. Důležitým prvkem je kvalitní komunikace a ochota ke spolupráci i ze strany ředitele školy. Ten nemůže být členem rady, ale rada ho může na svá jednání přizvat.

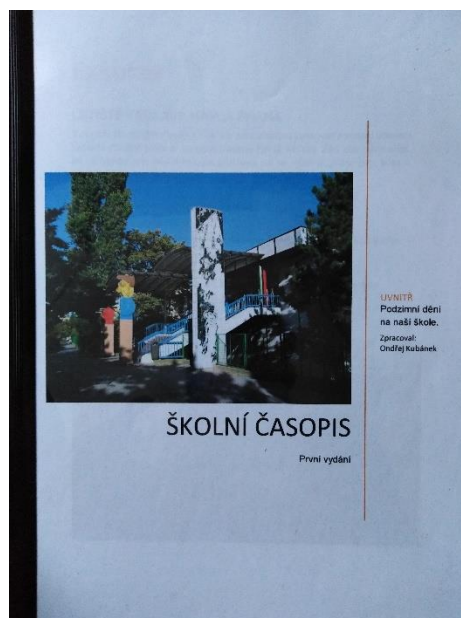
3.6 Školní časopis

Vydávání školního časopisu má na některých školách dlouholetou tradici. Jedná se dle mého názoru o populární formu předávání informací a to především z důvodu participace žáků na jeho podobě. Práci na školním časopisu zpravidla zaštiťují a korekci provádí někteří z učitelů a členy redakce bývají sami žáci. Vydavatelé školních časopisů mají možnost zúčastnit se každoroční celorepublikové soutěže „Školní časopis roku“. Školní časopis vychází (v různých periodách, např. čtyřikrát za rok) jak v tištěné podobě, tak i na webových stránkách školy. Obě formy jsou k dispozici rodičům.

Příklad obsahu školního časopisu:

- ✓ Reportáž ze zdravotní soutěže,
- ✓ Oslava Dne Země,
- ✓ Projekt „Třídíme odpad!“,
- ✓ Přednáška na téma Černobylská havárie,
- ✓ Kam vyrazit: tipy na výlety a exkurze,
- ✓ Spisovatel ve škole (reportáž z besedy s Josefem Formánkem),
- ✓ Žákovská rada,
- ✓ Naše vaše názory (pravidelná rubrika týkající se různých dotazů).

Obr. 3 Titulní stránka školního časopisu

Zdroj: autorka práce

3.7 Dny otevřených dveří

Dny otevřených dveří jsou akcí škol pořádanou pro širokou veřejnost. Cílovou skupinou jsou především potencionální budoucí žáci a jejich rodiče (zákonní zástupci dětí). Tato akce je organizována zpravidla jedenkrát ročně před zápisem do prvních tříd nebo souběžně s organizováním tzv. dílen (Velikonoční, Vánoční) nebo např. při příležitosti slavnostního otevření nově vybudovaných prostor (učebny, dílny, skleník apod.). O termínu uskutečnění „Dnů otevřených dveří“ se lze informovat na školních nástěnkách, informačních tabulích umístěných před školou, ve školním časopisu a z webu školy (zde se nejčastěji uvádí adresa školy, způsob dopravy a místa pro parkování). Průvodci celé akce jsou členové pedagogického sboru, ale i samotní žáci školy. Pro zatraktivnění této významné události využívají některé školy k uvítání zájemců, popř. k moderování celé akce, maskoty (osoby převlečené např. za zvířata, pohádkové bytosti nebo hrdiny z filmů či komiksů).

Cílem Dnů otevřených dveří je seznámit osoby s:

- ✓ prostředím a chodem školy,
- ✓ podmínkami studia (teorie i praxe),
- ✓ školními i mimoškolními aktivitami školy (kroužky, sportovní oddíly atd.),
- ✓ možností a systémem stravování,
- ✓ podmínkami a aktivitami školní družiny,
- ✓ prací žáků v hodinách (účast při výuce).

Dny otevřených dveří jsou oblíbenou a slavnostní událostí, která probíhá v příjemné a přátelské atmosféře. Jsou důležitým informačním prostředkem pro rodiče. Pro samotné budoucí prvňáčky představují první větší seznámení s budoucím působištěm. Často jsou při nich využívány některé formy interaktivních činností (soutěže, hry), které mají u předškoláků minimalizovat prvotní obavy.

3.8 Webové stránky školy

Internet se stal prakticky každodenní součástí našeho života. Proto i školy této možnosti využívají ke své prezentaci a předávání informací.

Zveřejňování nejrůznějších informací (o samotné škole, stránky jednotlivých tříd, školní družina a jídelna, aktivity školy, dokumenty, fotogalerie, kontakty) pomocí webových stránek, patří de facto již ke standardu. V dnešní době existuje mnoho renomovaných firem, které se zabývají tvorbou webových stránek. Je jen na zadavateli, jakou grafickou úpravu a obsah stránek si zvolí. Vytvoření webových stránek a jejich umístění na internet je další možností, jak podporovat a upevňovat vztah a vzájemnou komunikaci mezi školou, žáky a jejich rodiči.

Aby informace na webových stránkách poskytovaly rodičům a veřejnosti relevantní informace, je nutná jejich pravidelná aktualizace a přehlednost.

Obr. 4 Webové stránky ZŠ

Zdroj: autorka práce

3.9 Elektronická a telefonická komunikace

Telefonický hovor

Tato forma patří mezi nejčastěji využívaný způsob komunikace učitelů s rodiči. Prvním důvodem je možnost okamžité komunikace s rodiči v případě naléhavé situace (např. výchovný problém, zdravotní stav žáka). Druhým důvodem je úspora času pro zaměstnané rodiče i učitele v dnešní tak uspěchané době.

Telefonní hovor nejlépe vystihuje výše popsané. I tato forma komunikace musí mít svá pravidla. Např. maminka volající v půl šesté ráno nebo v nočních hodinách, aby sdělila, že dítě má rýmu a nepřijde do školy, je nevhodné. Etiketa doporučuje nevolat od desáté hodiny večerní do osmé hodiny ranní. Učitel by měl rodiče seznámit s tím, kdy je jim k dispozici, a v jakém čase mají rodiče volat, pokud se nejedná o naléhavou situaci.

Nevýhodou této komunikace je i skutečnost, že v případě řešení problému může rodič popřít, že danou informaci od učitele dostal. V takových případech je nejvhodnějším řešením sdělit informaci po telefonu a zároveň si domluvit osobní schůzku, při které vám rodič podepíše zápis o řešeném problému.

Textové zprávy, sociální aplikace

Komunikace pomocí textových zpráv nebo přes sociální aplikace je také často využívaná forma ze strany učitelů i rodičů. I zde platí, že neposíláme zprávy v nevhodnou ranní nebo noční hodinu. Za pozitivum této formy považují možnost zálohovat celou komunikaci v mobilním telefonu pro případ potřeby.

Email

Komunikace pomocí emailu má své klady, ale i nedostatky, protože rodiče ani učitelé nesledují emailové zprávy pravidelně. Proto doporučuji podpořit odeslaný email v kombinaci s textovou zprávou: ...na Váš email byly zaslány formuláře k lyžařskému výcviku nebo domácí úkoly pro nemocného Jirku. Dodržování pravidel emailové komunikace ze strany učitelů je považováno za samozřejmé. Např. nesdělovat důvěrné informace, předmět zprávy musí odpovídat psanému textu, text má být stručný, pozdrav, poděkování, rozloučení atd. je nedílnou součástí emailu, dodržování těchto pravidel je naší osobní vizitkou, na které nám záleží.

3.10 Návštěvy třídního učitele v rodinách žáků

S touto formou komunikace nemám osobní zkušenosti, z praxe je mi známo, že učitelé základních škol této možnosti prakticky nevyužívají z důvodu velké časové vytíženosti jak ze strany učitelů, tak i rodičů. Dalším důvodem je i pocit z narušení soukromí rodiny.

Přesto z řad odborníků zaznívá odlišný názor, např. jak uvádí Krejčová: „Domácí návštěvy mohou mít velkou cenu jak pro učitele, tak i pro rodinu. Učitel poznává rodinu v jejím přirozeném prostředí, což mu umožní lépe pochopit vývoj dítěte, jeho chování a reakce ve školním prostředí. Účel návštěv se může odlišovat, ale většinou je hlavním motivem hlubší seznámení s rodinou, navázání bližšího kontaktu mezi rodinou a školou, přestože není a v budoucnu v našich školách asi ani nebude masovým jevem.“⁷¹

⁷¹ KREJČOVÁ, Věra. In: ČAPEK, Robert. *Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace*. Praha: Grada, 2013. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4640-1. S. 65.

3.11 Třídní schůzky

Během třídních schůzek nezřídka dochází k nepříjemným situacím i konfliktům při komunikaci jak mezi učitelem a rodiči, tak i občas mezi rodiči navzájem. Pramení to ze vzájemného nepochopení, nespravedlivého hodnocení žáků, vysokých nároků učitele nebo rodičů na práci, problémového chování (intimní vztahy mezi spolužáky, krádeže, záškoláctví, šikana...), nedostatku taktu, slušného chování jednotlivých účastníků pedagogické komunikace apod. Snahou každého učitele má být, aby k těmto neshodám nedocházelo a jednání i komunikace na třídních schůzkách probíhaly pokud možno hladce. Problematice třídních schůzek se podrobněji věnuje následující kapitola.

4 Třídní schůzky

Třídní schůzky jsou nejběžnějším způsobem komunikace učitelů s rodiči žáků a probíhají prakticky na všech školách v naší republice. Třídní schůzky slouží zejména k nastavení spolupráce mezi rodiči a školou.

Nemělo by se jednat pouze o sdělení vzdělávacích a výchovných výsledků, tedy známek a prohrěšků v chování za uplynulé čtvrtletí, ale jak uvádí Čapek, který se v literatuře třídním schůzkám věnuje: „Třídní schůzka je příležitostí, jak budovat třídní společenství, prezentovat činnost školy a svou vlastní pedagogickou práci, získat rodiče na svou stranu, ukázat jim svou erudici a profesionalitu. Prezentovat rodičům pestré způsoby práce, které děti ve škole realizují, ukázat jim třídu ve které se jejich děti učí a další záležitosti, které ověří jejich dobré mínění o škole, třídním učiteli, celém pedagogickém sboru. Musíme potvrdit správnost jejich rozhodnutí, svěřit své dítě právě této škole.“⁷² Dále uvádí, že: „Třídní schůzka je také fórem, kdy učitel může vysvětlovat rodičům základní pedagogicko-psychologické zákonitosti, způsoby hodnocení, individuální práci se žáky apod. Zkrátka rodiče věst, aby pochopili, jak se změnilo vzdělávání od doby, kdy byli sami žáky.“⁷³ A nebrali svou účast pouze jako to „nutné zlo“, které musejí přetpět.

Vznik třídních schůzek, tak jak jsou s určitými obměnami praktikovány i v dnešní době, se datuje do padesátých let minulého století. V průběhu času došlo ke změnám v přístupu školy směrem k rodičům. Před rokem 1989 byla pro rodiče účast nutnou a ne vždy příjemnou povinností, případná neúčast mohla být považována i za jistou formu zanedbávání žáka. Chování jednotlivých žáků i jejich prospěch byl řešen před všemi rodiči, což samozřejmě bylo pro rodiče „horších“ žáků velmi nepříjemnou až frustrující záležitostí.⁷⁴

V dnešní době se školy a učitelé snaží o vzájemnou kvalitní komunikaci a interakci s rodiči. Proto třídní schůzky plánují a organizují tak, aby byly pro všechny zúčastněné strany přínosným a příjemným setkáním.

⁷² ČAPEK, Robert. *Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace*. Praha: Grada, 2013. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4640-1. S. 91–92.

⁷³ ČAPEK, Robert. *Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace*. Praha: Grada, 2013. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4640-1. S. 88.

⁷⁴ MRÁZEK, Daniel. Třídní schůzky. <https://portal.rozhlas.cz/> [online]. 27.3.2015 [cit. 2020-06-27]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/tridni-schuzky-6615222#volume>

Osobním kontaktem dostává učitel od rodičů okamžitou zpětnou vazbu a může tak vhodně reagovat na případné nejasnosti a probírané záležitosti.

Z praxe je zřejmé, že mnoho učitelů se nesnaží do zaběhnutého systému třídních schůzek vnést inovativní prvek. Někteří pedagogové stále zůstávají věrni systému třídních schůzek, který je po desítky let neměnný.

Dle Čapka to má dva hlavní důvody:

- ✓ učitelé nevidí smysl, proč v této oblasti něco měnit,
- ✓ učitelé nevědí, jaké změny by měli realizovat.⁷⁵

Návrh na zefektivnění organizování a komunikace při třídních schůzkách bude podrobně popsán ve stejnojmenné kapitole této práce.

Termíny třídních schůzek obvykle vyhláší vedení školy na úvodní poradě začátkem školního roku. Třídní schůzky se konají čtyřikrát ročně nebo dvakrát ročně ve vztahu ke čtvrtletnímu hodnocení. Začátek schůzek je plánován na odpolední hodiny, obvykle mezi 16.00 a 17.00 hodinou. Zvoleným dnem pro konání je nejčastěji úterý nebo čtvrtek (protože v pondělí a ve středu jsou na většině veřejných institucích úřední hodiny a v pátek rodiče odjíždějí na víkendy nebo po celém pracovním týdnu nechtějí trávit volné odpoledne ve škole). Školy také pořádají úvodní třídní schůzky pro rodiče prvňáčků a rodiče žáků šestých tříd. Obě tyto schůzky jsou seznamovací a informační. Na přípravě třídních schůzek se kromě třídních učitelů podílí i netřídní učitelé a ostatní personál školy. Netřídní učitelé jsou v době konání schůzek přítomni na pracovišti a jsou k dispozici rodičům s informacemi o výsledcích žáků ve svém předmětu. Před zahájením jsou netřídní učitelé i nápomocni přichozím rodičům a navádí je nebo doprovází do jednotlivých tříd.

Rodiče jsou o konání třídních schůzek informováni prostřednictvím žákovských knížek a webových stránek školy v dostatečném předstihu. Informaci v žákovské knížce stvrzují svým podpisem.

Aby třídní schůzka probíhala k vzájemné spokojenosti obou zúčastněných stran, je důležité ze strany třídního učitele schůzku programově připravit a dodržet následující kroky pro organizaci.

⁷⁵ ČAPEK, Robert. Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace. Praha: Grada, 2013. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4640-1. S. 89.

Důležité kroky pro organizaci třídních schůzek:

- ✓ příprava programu třídní schůzky,
- ✓ příprava harmonogramu schůzek v tištěné podobě pro každého rodiče (možnost odkazovat rodiče na jednotlivé body třídních schůzek, uvedené důležité informace apod.),
- ✓ volba vhodné místnosti (minimalizace rušivých faktorů, pokud možno bez možnosti „naslouchání“ zvenčí),
- ✓ volba uspořádání lavic (zvážit umístění jmenovek),
- ✓ zaměřit se na potřeby, cíle a plány k jejich uskutečnění,
- ✓ k eliminaci nedorozumění a konfliktů při komunikaci, bedlivě naslouchejte názorům a připomínkám rodičů.⁷⁶

I přes důslednou přípravu učitelů na třídní schůzky se nedaří dosáhnout přítomnosti všech rodičů. Pomínou-li oprávněné důvody absence kvůli nemoci, rodinným záležitostem nebo pracovní vytíženosti, jsou rodiče, kteří se třídním schůzkám vyhýbají. Zde mluvím o rodičích žáků, kteří mají výukové a výchovné problémy. Učitel tak ztrácí možnost s nimi tyto problémy probrat a hledat společně s rodiči důvody těchto problémů, způsoby k jejich řešení a eliminaci.

Čapek označuje za důležitou snahu školy a učitele o zkvalitnění třídních schůzek, jejich důslednou analýzu a metodické zpracování z několika důvodů:

- ✓ „třídní schůzka je považována za nejvýznamnější (pro některé rodiče i výhradní) kanál komunikace se školou,
- ✓ třídní schůzka by měla vést rodiče k pocitu sounáležitosti se školou, výrazně přispívat k vytváření školního společenství a posilování spolupráce rodičů a učitelů zlepšovat klima školy,
- ✓ na třídní schůzce se setkávají rodiče s dalšími rodiči dětí stejného věku, s rodiči spolužáků svého dítěte,
- ✓ třídní schůzka může být využita jako důležitá součást sebe prezentace (a tedy i propagace) školy,

⁷⁶ CANGELOSI, James S. *Strategie řízení třídy: Jak získat a udržet spolupráci žáků při výuce*. Praha: Portál, 1994. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-014-6. S. 113–114.

- ✓ dalším důvodem je fakt, že učiteli je vedení třídní schůzky často označováno za ten nejobtížnější úkol, který jeho profese přináší (o důvod víc, aby se učitel zamýšlel a zajímal),
- ✓ učitelé v českém školství nejsou na vedení třídní schůzky (až na vzácné výjimky) nijak připravováni a tato součást jejich práce není obecně prováděna kvalitně.⁷⁷

⁷⁷ ČAPEK, Robert. *Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace*. Praha: Grada, 2013. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4640-1. S. 93–94.

4.1 Klasické třídní schůzky

Za klasické třídní schůzky označujeme společné setkání rodičů s třídním učitelem v prostorách školy, nejčastěji v kmenové třídě žáků.

„Klasicky jsou třídní schůzky rozděleny do dvou částí. V první z nich zastupuje učitel školu jako celek a frontálně tlumočí skupině rodičů informace týkající se všech. Druhá část, jež bývá věnována informování o prospěchu a chování žáků, probíhá obvykle formou individuálních pohovorů.“⁷⁸

Dnes se snad již žádný třídní učitel nedopustí takového profesionálního selhání, aby informoval o prospěchu a chování žáka před všemi zúčastněnými rodiči.

Tento typ třídní schůzky je nejvíce preferovaný a někteří učitelé na něj nedají dopustit. Rodiče jsou usazeni v žakovských lavicích a učitel před katedrou je seznamuje s potřebnými informacemi, které má sepsané v programu schůzky. Nejdříve seznamuje rodiče se záležitostmi týkající se celé školy. Tyto informace předává vedení školy na pravidelných poradách. Dále seznamuje rodiče se záležitostmi týkající se třídy - kam se pojede na výlet, vybírání peněz na divadlo, jak děti společně ve třídě vycházejí, problémy ve vyučovacích předmětech apod.

Po ukončení společné části třídní schůzky zůstávají rodiče, kteří chtějí s učitelem konzultovat prospěch a chování svých dětí v lavicích a čekají na osobní konzultaci, až na ně přijde řada. V jiné podobě rodiče odcházejí čekat na chodbu, kde se tvoří fronty.

Dle vyjádření některých oslovených třídních učitelů, je to podle nich v pořádku a měnit způsob nehodlají.

⁷⁸ RABUŠICOVÁ, Milada. *Škola a (versus) rodina*. V Brně: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3598-6. S. 75.

4.1.1 Názory učitelů

Osobně byli osloveni kolegové a kolegyně ze základní školy, kde pracuji. Škola je dvoustupňová s počtem necelých pětiset žáků - deset tříd na prvním stupni a osm tříd na druhém stupni. Nebudu uvádět všechny odpovědi, protože některé jsou ve významu stejné.

Třídní učitelka 8. třídy, J. R. v důchodovém věku mi na otázku, jak třídní schůzky organizuje, sdělila následující:

„Preferuji klasické schůzky, rodiče v lavicích svých dětí, kde mají portfolia a práce svých dětí. Jako třídní učitelka seznámím rodiče s akcemi školy a třídy, proberu v obecné rovině problémy žáků a se žáky, vyslechnu názory, postřehy, případně stížnosti nebo pochvaly rodičů, z čehož se často vyvine diskuze na téma, které zajímá rodiče či jejich děti. Pak následuje individuální pohovor s rodiči, kteří mají zájem o soukromé popovídání, případně pohovor s rodiči, se kterými potřebuji mluvit já. Rodiče čekají na chodbě a postupně vchází do kabinetu.“

Stejnou formu preferují i ostatní vyučující na druhém stupni.

Tato klasická třídní schůzka se dá organizovat alespoň s malými obměnami, které mají pozitivní efekt (viz následující vyjádření).

Třídní učitelka 1. třídy, H. H. v důchodovém věku:

„Od letošního školního roku máme třídní schůzky v kruhu. Vede to k lepší komunikaci mezi rodiči, otevřeněji se vyjadřují k situaci ve třídě, společně řeší návrhy na akce, výlety třídy, školu v přírodě. Díky tomu se rodiče domluvili i na materiální podpoře třídy a sponzorovali velkou bílou magnetickou tabuli, šuplíčky na odkládání prací a třeba i papírové hodiny.“

I přes vyšší věk se tato paní učitelka nebála a třídní schůzky aspoň tímto minimálním způsobem reorganizovala.

Stejnou formu třídní schůzky provádí i druhá paní učitelka první třídy a dle jejího vyjádření jí schůzka v komunitním kruhu přináší pouze pozitiva.

Třídni učitelka 1. třídy, E. Š., věk 53 let:

„Již několik let mám třídní schůzky v kruhu a osvědčilo se mi to i v problémové třídě. Oproti klasickým schůzkám, kde rodiče jen vyslechnou učitele a odchází, se v kruhu rozhovoří a komunikují nejen s učitelkou, ale i mezi sebou.

V problémové třídě po nevydařeném pobytu ve škole v přírodě, kde byla spousta kázeňských problémů a projevílo se naplno špatné klima třídy, mi tato schůzka velmi pomohla. Zpočátku rodiče spíše útočili na mne, že jsem něco nezvládla, ale po několika vstupech soudných rodičů se situace naprosto otočila a rodiče se v podstatě začali vzájemně vychovávat a hledali řešení, jak děti napravit a zlepšit klima ve třídě. Nakonec jsme se shodli na postupu a vše se ve třídě změnilo k dobrému. Mohlo se to stát jen díky těsné spolupráci rodičů se mnou. Bez třídní schůzky v kruhu by se tato náprava nikdy nepovedla. V ostatních třídách při třídní schůzce v kruhu jsem jen pocítovala větší otevřenost a vstřícnost rodičů. Proto na tento typ třídní schůzky nedám dopustit.“

Třídni učitelka 3. třídy, J. K., věk 40 let, porovnávala výhody a nevýhody, kdy se schůzka koná v komunitním kruhu oproti tomu, kdy rodiče sedí v lavicích:

„Třídní schůzky probíhají na naší škole 2x ročně. Třídní schůzky jsou důležité, protože můžete rodičům sdělit vše potřebné: finance, plánované akce, prospěch, chování,..... Sdělíte to všem hromadně.

Třídní schůzka v kruhu: dá se uskutečnit, ale pouze v malém množství rodičů. Ve velkém počtu smysl nemá. Nevidíte na všechny rodiče. V malém počtu je atmosféra příjemná, rodiče se více uvolní a rozmluví.

Klasická třídní schůzka v lavicích: vidíte na všechny rodiče, rozdělená role učitel- rodič. Rodiče žáků, kteří chtějí konzultaci, čekají v lavicích, až na ně přijde řada. V tomto případě je někdy nepříjemné, když si sedící rodiče povídají a ruší tím učitelovu konzultaci. Dalo by se řešit, že ostatní rodiče budou čekat na chodbě a do třídy vstupovat jednotlivě.

Na třídní schůzky se většinou dostaví rodiče vzorných žáků. Rodiče problémových žáků se obvykle na třídní schůzky nedostaví. Neplní svojí rodičovskou povinnost během školního roku, natož aby se dostavili na třídní schůzku. Pro tyto rodiče jsou třídní schůzky naprosto zbytečné.“

V této odpovědi paní učitelka vyslovila problém, s kterým se potýká snad každý třídní učitel, na třídní schůzku nechodí rodiče problémových žáků. Že to lze změnit, dokazuje další vyjádření paní učitelky, která svým přístupem a vhodnou komunikací dokázala zapojit všechny rodiče.

Třídní učitelka 3. třídy, J. P., věk 43 let:

„Již od začátku mé dvacetileté praxe provozuji třídní schůzky spíše jako setkání rodičů. Sedím s rodiči v kruhu, kde mají předem připravené práce dětí a informace o prospěchu. Vím, že by mi bylo nepříjemné stát nad rodiči za katedrou a předávat jednostranně informace o prospěchu, popřípadě říci jen pár obecných věcí a odejít do kabinetu a zvat si rodiče jednotlivě. Já si zavádím pravidla schůzek od první třídy, kdy rodičům sdělím svou představu a zeptám se na názor. Rodiče si od počátku odsouhlasí, zda jim tento způsob otevřené komunikace vyhovuje. Třídní schůzku vedu jako rozhovor s rodiči, v kruhu dochází i k vzájemné komunikaci mezi rodiči, předávání vlastních zkušeností, popřípadě vyjasnění si problémů. Z vlastní zkušenosti můžu říci, že mám na třídních schůzkách téměř stoprocentní účast, dochází i rodiče problémových žáků. S rodiči komunikuji i prostřednictvím emailu a telefonicky. Při potřebné komunikaci využíváme informační odpoledne pro rodiče, nebo domluvené schůzky. Před pěti lety jsem měla kázeňsky problémovou první třídu, kde jsem organizovala třídní schůzky každý druhý měsíc. Ze začátku to bylo velice kruté, někteří rodiče netušili, co jejich děti dokáží. Došlo i na slzy maminek, které si vyslechly velice nepříjemné věci. Musím říci, že to byla mravenčí práce, ale vyplatilo se to. Velice jsme se sblížili a táhli za jeden provaz. Projevilo se to i při rozlučkovém táboráku ve třetí třídě, kde jsme společně hráli hry a prakticky využili toho, že se dobře známe. Mile mě překvapili rodiče problémových žáků, kteří mně přišli se slzami v očích za všechno poděkovat. Komunikace v kruhu se prostě vyplatí, protože jsme si rovni.“

4.2 Konzultační schůzky

Konzultační schůzkou je označováno setkání třídního učitele s rodičem nebo rodiči jednoho žáka. Na některých školách tyto schůzky zcela nahradily klasické třídní schůzky, jinde jsou doplňující formou konanou mimo termíny klasických schůzek.

Při výzkumu, který prováděl Robert Čapek, bylo zjištěno, že právě tento způsob komunikace považují někteří rodiče i učitelé za oblíbenější než klasické třídní schůzky. Pro učitele je to jednodušší komunikační záležitost, odpadá nervozita hovořit před třídou plnou rodičů. Pro rodiče je výhodou, že s učitelem probere záležitosti týkající se pouze jeho dítěte a v soukromí. Zároveň si s učitelem může domluvit přesný čas schůzky, a tak odpadá čekání před dveřmi kabinetu na školní chodbě, jak se děje při klasických schůzkách. Za nevýhodu je označována ztráta možnosti budování vztahu s ostatními rodiči, který přispívá k pocitu sounáležitosti.⁷⁹

Aby konzultační schůzky dostály svého významu, je potřeba dodržovat jisté zásady:

- ✓ učitel musí být na schůzku kvalitně připraven (mít připravené písemné poznatky o žákovi, mít promyšlenou strukturu rozhovoru),
- ✓ učitel musí vystupovat profesionálně, mít na rodiče čas (v průměru 20 až 30 minut na konzultaci),
- ✓ schůzky mají vést k rozvoji žáka (jednorázová schůzka není řešením, důležitá je pravidelná spolupráce a komunikace s rodičem),
- ✓ schůzky se mají konat v příjemném prostředí (neuklizený kabinet takovým prostředím není),
- ✓ rodič přichází na schůzku v předem domluveném termínu (odpadá čekání na konzultaci, rodič šetří svůj čas),
- ✓ rodič by se měl účastnit i klasických schůzek (vzájemná komunikace mezi rodiči, rozvíjení vztahů mezi rodiči).⁸⁰

⁷⁹ ČAPEK, Robert. *Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace*. Praha: Grada, 2013. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4640-1. S. 110.

⁸⁰ Tamtéž. S. 111.

4.3 Konzultace ve trojici

Konzultací ve trojici tzv. tripartitou se označuje vzájemné setkání mezi učitelem, rodičem a žákem.

Pro učitele jde o časově náročnou formu komunikace, vzhledem k počtu dětí ve třídě (při počtu dvaceti dětí ve třídě s časovou dotací 20 minut na jednu schůzku nám vyjde zhruba sedm hodin přímé komunikace s rodiči a žáky, k tomu je nutno započítat i přípravu na schůzky). Možná proto se konzultace ve trojici na základních školách často nevyskytuje. Dalším důvodem je zřejmě i názor učitelů na tuto formu komunikace. Nevidí žádný důvod, proč by při jednání s rodičem o chování a prospěchu mělo být dítě přítomné. Osobně neznám žádného kolegu, který by takové konzultace organizoval.

Přítom přítomnost dítěte má i svá pozitiva. „Děti od začátku školní docházky vnímají to, co dělají ve škole jako svoji práci, za níž nesou zodpovědnost. Při konzultacích dostávají prostor hodnotit svoji činnost, odůvodňovat nebo hledat souvislosti úspěchů a neúspěchů. Často se stává, že dítě hodnotí své konání jinak než dospělý, učitel nebo rodič. Není nijak výjimečné, že dítě je na sebe přísnější a hodnotí se náročněji, než by to udělali dospělí. Děti si také zvykají formulovat svůj požadavek na pomoc od učitelů nebo rodičů.“⁸¹ „Školy, kde praktikují třídní schůzky ve trojici, si tuto praxi jednoznačně pochvalují. Pokud je dítě součástí řešeného problému, přece jen to zvyšuje jeho zodpovědnost za konečný výsledek. Důležité je, aby rodič mluvil stejně před učitelem a pak s dítětem doma. Nedůslednost se v tomto směru nevyplácí.“⁸²

Pravidla pro konzultaci ve trojici:

- ✓ nejdříve dostane prostor žák, který se vyjádří a zhodnotí svou dosavadní práci,
- ✓ pak následuje vyjádření rodiče,
- ✓ naposledy hodnotí učitel, ten musí začít pozitivními zprávami, ocenit v čem se dítě zlepšilo, jaké jsou jeho silné stránky, je třeba být konkrétní,
- ✓ poté učitel přechází k informacím, co se žákovi nedaří a navrhuje možná řešení pro zlepšení,
- ✓ důležité je, aby všichni zúčastnění měli stejný čas pro svá vyjádření,

⁸¹ FEŘTEK, Tomáš. Rodiče vítáni: praktický návod, jak usmířit rodiče a učitele našich dětí. V Praze: Yinachi, 2011. ISBN 978-80-904735-2-2. S. 57.

⁸² Tamtéž. S. 67.

✓ výsledkem má být společná dohoda.⁸³

Lze konstatovat, že při dodržení těchto pravidel je forma konzultací ve trojici velmi přínosným způsobem vedení schůzek pro všechny aktéry. Žák se naučí správné zásady komunikace, naučí se adekvátně hodnotit svou práci, hledat způsoby a cesty ke zlepšení. Rodič dostává možnost poznat vztah učitele k jeho dítěti. Učitel získá množství informací i o rodinném prostředí, které mu mohou být nápomocny k dalšímu pozitivnímu rozvíjení osobnosti žáka. Správným přístupem získává rodiče i žáka pro další spolupráci. Vždy je nutné mít na paměti, že dítě nikdy nesmí být při této konzultaci svědkem případných neshod nebo konfliktu mezi učitelem a rodičem.

⁸³ Tamtéž. S. 56–57.

4.4 Online třídní schůzky

V letošním roce 2020 se kvůli epidemiologické situaci a vládním nařízením většina škol rozhodla pro zorganizování třídních schůzek online formou. I pro tento typ schůzek je důležitá příprava a včasné předání informací rodičům.

Online třídní schůzky lze realizovat přes různé online platformy pro vzdělávání. Školy mají na výběr z mnoha produktů, které společnosti poskytují i zdarma. Mezi nejčastěji využívané platformy patří Microsoft Teams, Google Meet, Bakaláři a Zoom.⁸⁴ Jednotlivé společnosti nabízejí na internetových stránkách i praktické návody pro připojení a komunikaci. Jedná se o instruktážní videa nebo prezentace (mohou je využít jak pedagogové, tak i rodiče)⁸⁵. Učitelé mají možnost účastnit se různých webinářů, kde se jim při online přenosu dostane cenných rad a nápadů k úspěšnému zvládnutí online třídní schůzky. V průběhu webináře mohou vstupovat do diskuze nebo posílat své dotazy pomocí chatu.⁸⁶

Na některých školách probíhalo i školení k online výuce a třídním schůzkám. Naše škola zprostředkovala pedagogům dvoudenní školení od společnosti, jejíž platformu využíváme. Byli jsme seznámeni s celkovým prostředím, praktickým vytvářením jednotlivých kurzů, pozvánek. Lektor se věnoval i přípravě online třídních schůzek. Školení považuji za velmi přínosné, protože mnozí učitelé nebyli zdatní v používání počítačové techniky a měli obavy, zda všechno zvládnou. Od začátku září jsme v rámci hodin informatiky seznamovali a učili děti všechny možnosti, které platformy pro vzdělávání nabízí, aby byly připravené na distanční výuku. Školení pro rodiče nebylo organizováno. S uživatelským prostředím je seznámily děti. Pokud rodičům nebylo něco jasné a srozumitelné, kontaktovali třídní učitele, kteří jim poradili.

⁸⁴ *Výhody a nevýhody jednotlivých platforem jsou přehledně zpracované v článku „Nástroje pro online setkávání, za které dáme ruku do ohně“.* Dostupné z: <https://www.digiskills.cz/blog/nastroje-pro-online-setkani-za-ktere-dame-ruku-do-ohne>

⁸⁵ *Bakaláři online schůzky.* Dostupné z: <https://www.bakalari.cz/Newsletters/2020/novinky-online-schuzky.html>

Jak vytvořit správně online rodičák? Dostupné z:

<https://www.klatovsky.cz/search?q=jak+vytvo%C5%99it+online+rodi%C4%8D%C3%A1k>

Jednotná komunikační platforma. Dostupné z: https://www.projektsypo.cz/webinare-na-podporu-distanzni-vyuky-veskolach.html#Jak_zavest_online_a_nezblaznit_se

⁸⁶ *Jak na online třídní schůzky.* Dostupné z:

<https://www.youtube.com/watch?v=o8iLz5RO56g&feature=youtu.be>

Školy nejčastěji využívají k online třídním schůzkám platformy, přes které probíhá online výuka žáků (ty mají vyzkoušené a ověřené). Důvodem je znalost uživatelského prostředí i ze strany rodičů. Je vhodné, aby platforma pro vzdělávání obsahovala také možnost chatu pro případ, že rodiče nemají k dispozici mikrofon.

Před online schůzkou připraví třídní učitelé s dostatečným předstihem pozvánku pro rodiče.

Ta musí obsahovat následující:

- ✓ datum a čas zahájení online schůzky (nabídnout rodičům více termínů),
- ✓ dobu trvání online schůzky,
- ✓ zdůraznění, že jde o online schůzku,
- ✓ způsob přihlášení – informovat rodiče přes jakou platformu se budou přihlašovat, jak při přihlášení postupovat,
- ✓ pokud se budou chtít rodiče připojit přes mobilní telefon, podat jim informace jakou aplikaci si stáhnout a poradit s dalším kroky pro přihlášení,
- ✓ nabídnout rodičům možnost připojit se ke schůzce dříve k ověření, že všechno správně funguje (zvuk, obraz) a v případě potíží jim poradit, pak se rodiče můžou vzdálit,
- ✓ informovat rodiče o možnosti poslat jejich dotazy k třídní schůzce předem, třeba emailovou formou (může se stát, že rodič nebude chtít vyjadřovat své dotazy nebo názory před ostatními rodiči a učitel si tak může připravit odpovědi),
- ✓ seznámit rodiče s případnou účastí i ostatních vyučujících jednotlivých předmětů, pokud se učitelé nemohou v daný čas schůzky zúčastnit, tak předat rodičům informace, jakým způsobem se mohou s vyučujícími zkontaktovat,
- ✓ stručný program třídní schůzky,
- ✓ způsob podávání informací k individuálnímu hodnocení žáků.⁸⁷

Pozvánka je odeslána na školní emaily žáků a zároveň rodičů (rodičovské emaily jsou přiřazeny v platformě pro online výuku). Vhodné je současně zaslat rodičům SMS zprávu s informací o odeslaném emailu.

⁸⁷ Jak na online třídní schůzky. *Národní pedagogický institut České republiky* [online]. [cit. 2020-12-05]. Dostupné z: <https://youtu.be/o8iLz5RO56g>

V době konání online schůzky (po přihlášení rodičů) je vhodné:

- ✓ požádat rodiče o vypnutí mikrofonů, poradit, jak vypnout, zapnout (kvůli minimalizaci rušivých zvuků),
- ✓ zároveň poprosit o zapojení kamery (pokud ji mají a chtějí být vidět – nenutit), vysvětlit, že při komunikaci je příjemnější zúčastněné vidět a učitel tak může sledovat i neverbální komunikaci rodičů,
- ✓ rodiče uvítat, poděkovat jim za jejich účast a dosavadní spolupráci,
- ✓ zbavit je obav z online schůzky (říct, že je to nová zkušenost nejen pro ně, ale i pro třídního učitele),
- ✓ vyzvat je k aktivitě, poprosit o jejich dotazy, nápady, připomínky,
- ✓ vysvětlit, jak postupovat, pokud se chtějí rodiče přihlásit o slovo,
- ✓ upozornit na možné technické problémy během schůzky na straně rodičů i třídního učitele (při špatném spojení je možné se odpojit a připojit znovu, místo mikrofonu lze použít chat, o pomoc mohou rodiče požádat i své děti, ty již mají zkušenosti z online výuky),
- ✓ seznámit rodiče s programem třídní schůzky,
- ✓ k jednotlivým probíraným bodům dát rodičům možnost k dotazům a diskuzi (sdělit pravidla – zda mohou rodiče vstoupit s dotazem v průběhu projednávání, na konci jednotlivých bodů v programu nebo na konci společné části třídní schůzky, záleží na třídním učiteli, jaká pravidla si s rodiči domluví),
- ✓ velmi důležité je ocenit rodiče a poděkovat jim za podporu a pomoc, kterou dětem věnují při distanční výuce (mnozí rodiče se ocitají v nelehké situaci, musí chodit do zaměstnání nebo pracují z domova, mají více dětí v různých ročnících, v některých rodinách se dělí o jeden počítač apod.), v této době je obzvlášť důležité, aby rodiče slyšeli ze strany školy, jak si jich vážíme,
- ✓ zároveň ocenit práci dětí a jejich komunikaci se školou, pochválit je za plnění úkolů, přihlašování do online hodin, sdělovat především pozitivní informace,
- ✓ seznámit rodiče se způsobem hodnocení a známkováním zadávaných úkolů,
- ✓ popsat rodičům i způsoby různé komunikace s dětmi (např. v rámci třídnických hodin přes online platformy nebo písemnou formou na sociálních sítích), dále je seznámit s různými metodami práce v online hodinách, aby byly pro děti i zábavné,

- ✓ informovat rodiče o pokynech a nařízeních, které škola dostává z Ministerstva školství v souvislosti s dalšími změnami v organizaci školní výuky, sdělit rodičům, že vedení školy i samotní učitelé sledují nejnovější vývoj jen z médií,
- ✓ ubezpečit rodiče, že budou včas informováni o všech novinkách a změnách, týkající se návratu dětí do škol,
- ✓ dát rodičům dostatečný prostor pro diskuzi,
- ✓ na konci online schůzky shrnout nejdůležitější projednávané body, opět rodičům poděkovat a rozloučit se⁸⁸,
- ✓ po ukončení společné části následuje individuální hodnocení prospěchu a chování žáků, řešení případných problémů, které rodiče nechtěli sdělovat před ostatními,
- ✓ z online schůzky, tak jako z prezenční třídní schůzky, je nutné pořídit zápis, v tomto případě se může učitel předem domluvit s některým rodičem, aby zápis v průběhu schůzky pořídil, nebo si třídní může dělat poznámky sám.

Za dobu mé pedagogické praxe to byla, stejně jako pro rodiče mé třídy, první online třídní schůzka. Mohu konstatovat, že to byla velmi příjemná zkušenost. Rodiče byli aktivní, zapnuli si kamery, abychom se mohli vidět aspoň tímto způsobem. Z celkového počtu 28 rodičů se zúčastnilo 26. Což se při prezenčních třídních schůzkách nestává. Individuální hodnocení, bylo po ukončení společné části provedeno telefonicky. S rodiči jsme mluvili nejen o školním hodnocení, ale i o běžných věcech, starostech a radostech, s kterými se v této nelehké době setkávají.

Za velký klad online třídních schůzek lze označit:

- ✓ úsporu času pro rodiče s docházením do školy,
- ✓ možnost mluvit s učitelem v klidu svého domova nebo se připojit z kanceláře, chalupy apod., rodiče jsou tak příjemně naladěni a komunikace probíhá v milé atmosféře,
- ✓ velký počet zúčastněných rodičů, k tomu přispívá možnost vybrat si z více termínů a časů online schůzek.

⁸⁸ Jak na online třídní schůzky. *Národní pedagogický institut České republiky* [online]. [cit. 2020-12-05]. Dostupné z: <https://youtu.be/o8iLz5RO56g>

Za negativa online třídních schůzek:

- ✓ možné technické problémy při připojení
- ✓ neúčast rodičů, kteří nevlastní počítač nebo internetové služby - s těmi byla třídní schůzka provedena telefonicky.

4.4.1 Názory třídních učitelů a rodičů na online třídní schůzky

Tato kapitola obsahuje názory, zkušenosti, pozitiva i negativa vztahující se k online třídním schůzkám. K této tematice se vyjádřily konkrétně oslovené kolegyně a zároveň byli o svůj názor požádáni i někteří rodiče. Třídní učitelky i rodiče odpovídali přes email nebo multiplatformní aplikaci, která umožňuje výměnu zpráv.

Zpětná vazba od rodičů je velmi cenným přínosem pro další práci všech pedagogických pracovníků, na jejím základě mohou dále zkvalitňovat svou práci, a také komunikaci s rodiči i žáky. Pro ilustraci uvádím jen některé názory a zkušenosti. Je důležité zmínit, že nebyly žádné vysloveně negativní, zamítající reakce na pořádání online schůzek.

Třídní učitelka 4. třídy J. P., má již s online schůzkami zkušenosti z prvního období uzavření škol a uvedla k tomu následující:

„S třídními schůzkami online jsem neměla žádný problém. Vzhledem k tomu, že mám žáky ve 4. třídě a rodiče jsou od první třídy zvyklí se mnou komunikovat pomocí emailu, tak je to nijak nezaskočilo. Online třídní schůzky jsem dělala několikrát již na jaře. Zpočátku se někteří zdráhali zapnout kameru a obsluhovat počítač, ale zvládli to skvěle. Letošní online třídní schůzka už byla bez problémů, měla jsem připojené všechny rodiče, a protože si rádi povídají, ani nám nepřišlo, že už jsme ve spojení hodinu a půl. Bylo to super, nezdráhali se říci své názory, tak jako bychom byli ve škole. Jako klad online třídních schůzek vidím v tom, že je to pro všechny organizačně jednodušší. Zápor, že nedochází k přímému kontaktu, občas někoho zradila technika a neslyšel některá slova a nemohu rodičům ukázat práce dětí ve škole. Jinak za mě výborný doplněk při komunikaci s rodiči, určitě online využiji, pokud bychom měli něco společně rychle domluvit.“

Rodiče z její třídy vyjádřili svůj názor na online schůzky následovně:

H. K. maminka žákyně 4. třídy:

„Mně jako pracující a matce malých dětí tato forma komunikace naprosto vyhovuje. Hlavně je to úspora času a pohodlí z domova. Je to sice trochu neosobní. Ale je zde i čas na vyjádření názoru, diskuzi apod. Nikdo rychle nespíchá pryč. Tuto formu bych i nadále preferovala.“

R. J. maminka žákyně 4. třídy:

„Online třídní schůzky proběhly vždy bez problémů. Jako rodiče jsme se naučili ovládnout technologii, kterou děti již bez větších problémů používají. Byli jsme všichni v kontaktu a nestyděli jsme se sdělit své názory. Paní učitelka srozumitelně vysvětlila své požadavky na učivo, ohodnotila chování i přístup dětí k výuce. My jsme měli možnost vyjádřit své vlastní názory či zkušenosti s online výukou a podělit se o své obavy, zda děti vše zvládnou. Nicméně paní učitelka nás uklidnila, že děti vše zvládají, jako by byly ve škole. Online třídní schůzky jsou pro nás něco nového, ale i my jsme se mnohému přiučili a myslím, že se dá při vzájemné spolupráci vše zvládnout.“

L. S. maminka žákyně 4. třídy:

„Pokud se jedná o třídní schůzky, raději preferuji osobní setkání. Komunikaci tváří v tvář považuji za přijatelnější, lépe člověk reaguje na danou problematiku, lépe se diskutuje v kolektivu. Nicméně možnost online třídní schůzky v současném epidemiologickém stavu, kdy jsou ze zdravotních, preventivních důvodů omezována skupinová setkání, vnímám jako výhodu a zároveň pokrok v hromadné komunikaci. Ačkoli jsou zde patrné jisté technické nedostatky. Pro učitele je tento způsob pravděpodobně náročnější z hlediska přípravy a technologie, ale v každém případě oceňuji tuto možnost, jako schopnost člověka přizpůsobit se neočekávané, tíživé společenské situaci.“

Z důvodu potřeby zpětné vazby jsem oslovila s žádostí o spolupráci i některé rodiče žáků z mé třídy.

A. Š. maminka žáka 7. třídy:

„Na třídní schůzky jsem se připojila v daný čas. Přivítala nás třídní učitelka, všechny připojené jednotlivě pozdravila. Začátkem schůzky jsme byli informováni o jejím obsahu. Poté jsme se mohli jednotlivě vyjádřit k distanční výuce. Většina rodičů žádný

problém neměla. Paní učitelka nám sdělila, jak bude probíhat návrat do školy při prezenční výuce. Vše bylo srozumitelně vysvětlené. S online schůzkou jsem byla velice spokojená. Po ukončení schůzky jsem čekala, až dojde řada i na nás a paní učitelka mě telefonicky informovala o prospěchu mého syna při distanční výuce. Tímto děkuji.”

J. B. maminka žáka 7. třídy, tato maminka se vyjádřila především k online výuce a k celkové spolupráci se školou a učiteli v době distanční výuky:

„Výhoda této výuky pro rodiče a děti je taková, že rodiče vědí o tom, co se děti učí a mohou jim tak pomáhat. Výuka a veškeré vysvětlení věcí bylo perfektně připravené. Chválím paní ředitelku, třídní učitelku i všechny ostatní vyučující, že nám byli kdykoli k dispozici. Za negativum musím označit, že výuka doma děti rozptyluje, nemají takový řád a plnit povinnosti se jim moc nechce. Jinak bych moc všem chtěla poděkovat v této těžké situaci a díky takovým učitelům a vedení školy vše s přehledem zvládneme.”

M. J. maminka žákyně 7. třídy:

„1. Negativa

Nevýhodou online třídních schůzek je, že se nemohu zeptat ostatních učitelů na prospěch svého dítěte a prodiskutovat případné nedostatky.

Rodič nemůže mluvit s učitelem po skončení třídní schůzky v soukromí, pouze telefonicky. Osobní kontakt, jak pro děti, tak i pro rodiče, je vždy lepší. Někdy v rozhovoru s učitelem přijde myšlenka, která vás zajímala, ale zapoměla jste se třeba zeptat atd.

2. Pozitiva

Rodič nemusí odcházet z domova a zajišťovat hlídání dětí, aby se mohl dostavit na třídní schůzku.

Někteří rodiče dokonce nemusejí odcházet z práce a vyřídit třídní schůzku online, to vidím jako veliké plus. A to platí i o rodičích, kteří bydlí mimo město.

Online třídní schůzky jsou určitě méně časově náročné než klasické třídní schůzky.“

Po dobrých zkušenostech s touto formou třídních schůzek se některé školy, včetně naší, rozhodly v této podobě pokračovat i za normální, běžné výuky. Vhodnou variantou se jeví kombinace jedné online schůzky a dvou schůzek prezenčních v průběhu školního roku.

5 Identifikace faktorů ovlivňujících průběh třídních schůzek.

Faktorů, které ovlivňují průběh třídních schůzek, je mnoho, ať se jedná o faktory pozitivní nebo negativní. V této kapitole budou identifikovány faktory, které mohou celkový dojem a výsledek třídních schůzek znehodnotit.

Největší podíl na neefektivitě takové schůzky nese především třídní učitel a jeho nedůsledná příprava. Může ovšem nastat situace, kdy i při správné přípravě se na třídní schůzku dostaví nízký počet rodičů. V takovém případě by měl i tento výsledek třídnímu učiteli posloužit k sebereflexi, k identifikaci negativních faktorů a k práci na jejich nápravě.

Negativní faktory, které mohou rodičům pokazit celkový dojem z třídních schůzek a mohou je i odradit z účasti na dalších schůzkách lze identifikovat následovně:

1. negativní faktory ze strany třídního učitele:

- ✓ přichází na třídní schůzku pozdě, někdy i špatně naladěný a nepřipraven,
- ✓ postaví se před tabuli a nasadí autoritativní tón, k rodičům mluví stejně jako k žákům,
- ✓ z jeho úst rodiče slyší pouze kritiku (že děti zlobí, neučí se, neplní své povinnosti, že je trestem v takové třídě učit apod.),
- ✓ pokud jsou na lavicích připravené práce žáků, je chybou zařadit do nich práce se špatným hodnocením, ať slovním nebo známku,
- ✓ pak předá informace nařízené vedením školy (ve středu jdeme do divadla, pošlete 50,- Kč; na škole se vyskytly vši, prohlédněte dětem hlavy; pokud se chování dětí nezlepší, nebude školní výlet; stále nepíšete včas omluvenky atd.),
- ✓ v nejhorším scénáři začne sdělovat chování a prospěch jednotlivých žáků před všemi rodiči (je nepřípustné komentovat prospěch a chování veřejně, nejen z hlediska lidského, ale i z důvodů ochrany osobních údajů),
- ✓ nastává čas pro diskuzi a dotazy (kdo z rodičů by měl v takové atmosféře odvahu se na něco ptát, ti jen doufají v brzký konec),
- ✓ za celou dobu trvání třídní schůzky neslyší rodiče jedinou pochvalu, žádnou pozitivní informaci,

- ✓ tím učitel ukončí oficiální část schůzky a oznámí, že tu zůstanou rodiče těchto žáků (ty veřejně jmenuje), protože s nimi potřebuje probrat jejich problémy v chování a v prospěchu,
- ✓ v této situaci ti odvážnější rodiče přehnou, protože nezvládnou absolvovat další monolog učitele o tom, jak své dítě nezvládají; ti rodiče, kteří se s pocitem absolutní marnosti a neschopnosti k rozhovoru dostaví, jsou pak utvrzeni v rozhodnutí, že na třídní schůzce je už nikdo neuvidí.

2. negativní faktory organizace třídních schůzek:

- ✓ pro rodiče, který má děti na prvním i druhém stupni je problém stejný čas zahájení schůzek (vhodné by bylo začátek schůzek na druhém stupni plánovat alespoň o dvacet minut později),
- ✓ po ukončení společné části třídních schůzek rodiče na druhém stupni pobíhají po všech patrech a hledají kabinety jednotlivých vyučujících,
- ✓ před kabinety stojí frontu a dlouho čekají, než na ně přijde řada (někteří to vzdají a odejdou s pocitem, že tohle nemají zapotřebí),
- ✓ někteří rodiče mají tendence k povídání, které nesouvisí se školou ani se samotným dítětem, tím zdržují ostatní čekající rodiče (učitel musí taktně takový hovor ukončit, s ohledem na ostatní).

3. negativní faktory z celkového prostředí školy:

- ✓ neuklizené školní chodby a ostatní prostory školy (to není dobrou vizitkou pro příchozí rodiče, a ti si toho všimnou),
- ✓ rodiče pobíhají po škole a neví, kde tu svou třídu najít (chybí ukazatele s rozcestníkem),
- ✓ vlastní třída není uklizená,
- ✓ rodiče vidí plný odpadkový koš,
- ✓ ledabyle smazanou tabuli,
- ✓ v lavicích zbytky dětských svačín,
- ✓ na nástěnkách potrhané obrázky, fotky propíchané špendlíky,
- ✓ rozházené židličky apod.

S těmito negativními faktory (alespoň s některými) se setkala a stále setkává množství rodičů. Je logickým vyústěním, že za takových podmínek se rodiče třídních schůzek nezúčastňují.

6 Návrh na zefektivnění organizování a komunikace při třídních schůzkách

V předcházející kapitole byl popsán scénář třídních schůzek, který může trvale poškodit jméno a pověst celé školy, protože rodiče si nepříjemné zkušenosti nenechají pro sebe. Veřejné mínění je jedním z rozhodujících faktorů pro výběr školy. Rodič chce pro své dítě kvalitní vzdělání, kvalitní učitele a jednání se školou, při kterém se nebude muset ničeho obávat. „Na školách, kde si uvědomují důležitost třídní schůzky, jako klíčové události ve vztahu k rodičům, konají různé změny k lepšímu a snaží se rodičům návštěvu školy maximálně zpříjemnit“.⁸⁹ Zorganizovat, aby třídní schůzka byla akcí, na kterou se budou rodiče těšit jako na vzájemné, přátelské setkání s učiteli i ostatními rodiči, není zase tak složité. Škola i učitelé si musí být vědomí její důležitosti a pečlivě se na ní připravit.

Čapek ve své knize přehledně uvádí, o čem si rodiče v souvislosti s třídní schůzkou přejí být informováni (odpověď poskytlo výzkumné šetření společnosti EDUin.)⁹⁰:

Tabulka 1 *O čem si přejí být rodiče informováni.*⁹¹

1.	Prospěch dítěte	88 %
2.	Chování dítěte	81 %
3.	Nedostatky a slabé stránky dítěte	77 %
4.	Způsob výuky	70 %
5.	Nadání dítěte, jeho silné stránky	69 %
6.	Akce školy	65%
7.	Nabídka volnočasových aktivit	63%
8.	Zařazení dítěte do třídního kolektivu	54%
9.	Podrobnosti o výletech	51%
10.	Vzdělávací filozofie školy	31%

⁸⁹ ČAPEK, Robert. *Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace*. Praha: Grada, 2013. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4640-1. S. 115.

⁹⁰ EDUin je veřejně prospěšná společnost, která ve spolupráci s výzkumnou společností Perfect Crowd provedla sociologický výzkum mapující stav spolupráce mezi školami a rodiči.

⁹¹ ČAPEK, Robert. *Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace*. Praha: Grada, 2013. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4640-1. S. 23.

Z tabulky zřetelně vyplývá, že pro rodiče jsou prioritní informace o prospěchu a chování dítěte než informace o škole jako celku. Tento výsledek lze označit za samozřejmý a logický z pohledu rodiče i učitele.

Čeho se rodiče naopak obávají ve spolupráci se školou, uvádí ve své knize Feřtek.

Rodiče se obávají, že:

- ✓ „je spolupráce se školou bude stát příliš mnoho času,
- ✓ pokud budou kritizovat, poškodí to jejich dítě,
- ✓ když jednou podpoří školu finančně, zvykne si ředitel žádat o peníze každý rok,
- ✓ budou ze svého platit věci, na které by měla škola dostávat peníze od státu,
- ✓ nebudou vědět, jak se na společenských akcích školy chovat,
- ✓ budou přistiženi, že něco nevědí nebo neumějí,
- ✓ budou muset rozhodovat o věcech, kterým nerozumí,
- ✓ si při nejrůznějších školních hrátkách budou připadat trapně.“⁹²

Tyto argumenty rodičů musí škola a učitel vhodným způsobem rozptýlit při společném setkání. Vysvětlit rodičům, že není třeba se ničeho obávat, že každá spolupráce je postavena na dobrovolnosti, že vede k poznání práce školy i rodičů navzájem.

⁹² FEŘTEK, Tomáš. Rodiče vítání: praktický návod, jak usmířit rodiče a učitele našich dětí. V Praze: Yinachi, 2011. ISBN 978-80-904735-2-2. S. 24.

1. etapa – příprava

Na třídní schůzky se musí učitel připravovat s dostatečným předstihem.

Třídní učitel by se měl připravit i na rozdílnost rodičů svých žáků. Pokud rodiče zná z hlediska sociálního statusu, socioekonomického statusu, poskytuje mu to možnost volby správné komunikace. Při třídní schůzce, se v jedné skupině setkávají rodiče z nepodnětného sociálního prostředí, rodiče problémových žáků, rodiče žáků s individuálními vzdělávacími potřebami, rodiče jiného etnika, rodiče aktivní, zajímaví se apod. Je vhodné udělat si písemné poznámky, co chceme těmto rodičům sdělit a zvolit vhodný komunikační styl. Také se připravit na možné dotazy ze stran jednotlivých rodičů a být připraven poradit.

I přes veškerou snahu a přípravu třídního učitele může dojít k nedorozumění nebo konfliktu. V takovém případě je nutná snaha o neoptimálnější způsob řešení konfliktu, který vyžaduje jisté dovednosti a schopnosti. Může být časově náročný a musí být vůle na obou stranách. Iniciativa k řešení by měla primárně vzejít ze strany učitele.⁹³ Cílem by mělo být řešení k oboustranné spokojenosti i za cenu, že každá strana bude muset ze svých požadavků slevit. Doporučuji použití asertivních technik.

Při komunikaci s rodiči jiného etnika (v práci je popsáno romské etnikum, protože těchto dětí je ve školách zastoupeno nejvíce) je vhodné volit asertivní a empatickou komunikaci. Je vhodné si rodiče naklonit, jednat s nimi narovinu a férově. Ukázat jim, že škola je tu pro ně a chce pro ně jen pozitivní věci, přestože je nutné, aby se do vzdělávání vlastních dětí aktivně zapojili.⁹⁴

Pro získání relevantních informací o žácích doporučuji obejít kolegy, kteří ve třídě učí a získat od nich informace nejen k předmětu a prospěchu, ale i o jejich přístupu k práci, v čem vynikají, co jim dělá problémy apod. Všechny získané poznatky si třídní učitel zapíše. Kromě prospěchu, který rodiče znají ze žákovských knížek, by se mělo jednat také např. o probrané tematické okruhy jednotlivých předmětů, v čem se žákům jako celku dařilo, jaké učivo žáky čeká, co by mohlo být obtížné, v čem by rodiče mohli pomoci, jaké případné pomůcky budou do jednotlivých předmětů potřebovat.

⁹³ KREJČOVÁ, Lenka. *Komunikace s rodiči problémových žáků*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2010. ISBN 978-80-7372-650-8. S. 17.

⁹⁴ KALEJA, Martin. *Romové a škola versus rodiče a žáci*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2011. ISBN 978-80-7368-943-8. S. 38–47.

Připravit ve spolupráci s žáky portfolia s výsledky jejich práce z vyučovaných předmětů, které budou mít rodiče k dispozici. Práce žáků mají obsahovat hodnocení učitele i sebehodnocení žáků. Je důležité, aby v portfoliu rodiče našli to, co se dětem podařilo, v čem vynikají, za co si zaslouží pochvalu od učitele i rodičů.

Informaci o konání třídních schůzek prostřednictvím žakovských knížek lze nahradit, případně doplnit pozvánkou, kterou žáci vyrobí vlastnoručně nebo v hodinách informatiky na počítači podle pokynů učitele. Pozvánka má obsahovat datum a čas konání, místo konání, program třídní schůzky, časové rozvržení schůzky, vhodné je přidat i obrázek nebo fotografii ze života třídy nebo akcí školy. Žáci mohou připravit pro rodiče drobný dárek na uvítanou v hodinách pracovních činností nebo výtvarné výchovy. Taková pozornost potěší každého rodiče.

Třídní učitel si musí písemně sestavit scénář schůzky, stačí v bodech, kterých se bude držet. Pak nemůže nastat situace, že některou informaci opomene sdělit. Scénář by měl obsahovat jednotlivé body s hrubým časovým rozvržením, prostor pro diskuzi s rodiči i s návodnými otázkami, které pomohou, pokud by se rodiče nechtěli sami v diskuzi vyjádřit. Připravit prezenční listinu pro podpis rodičů (slouží k přehledu zúčastněných rodičů). Rodič by si neměl na kousek papíru psát informace, které slyší. Učitel všechny sdělované informace a požadavky předem vytiskne a připraví pro předání rodičům.

Společně se žáky připraví pro rodiče příjemné prostředí, třídu uklidí, vyzdobí. Pokud budou na zdech, nástěnkách vystaveny práce dětí, je důležité, aby tam bylo každé dítě zastoupeno.

2. etapa – den třídních schůzek

Učitel si znovu projde připravený scénář schůzky, případně ho doplní o další aktuality, promyslí, které informace budou jen sděleny, a ke kterým by byla vhodná diskuze. Pokud rodiče již zná, je vhodné pro ně připravit i nějakou společnou aktivitu na uvolnění, pobavení. I humor má při schůzkách svůj smysl.

Připraví si techniku (je-li k dispozici), interaktivní tabule je výborným pomocníkem. Lze připravit prezentaci pro třídní schůzku, rozepsat jednotlivé body a ty právě probírané rodičům pouštět. Vhodná by byla i prezentace z fotografií dětí při práci v hodinách, z výletů, exkurzí apod.

Po psychické stránce se připraví i na možné nepříznivé reakce rodičů, pokud musí sdělit méně příjemnou informaci (např. změna vyučujícího, zákaz mobilních telefonů, problémy v třídním kolektivu apod.), doporučuji si v hlavě přehrát možnosti, jak budou rodiče reagovat a připravit si vhodné argumenty. Nelze se připravit na všechno, ale učitel by neměl být úplně zaskočen.

Dále je potřeba znovu zkontrolovat, zda je třída vzorně uklizená, s pomocí žáků změnit rozestavení lavic (není vhodné, aby si rodiče koukali na záda a u toho vedli diskuzi). Vhodné je postavení do tvaru U nebo vytvoření komunikačního kruhu. Na lavice přichystat portfolia žáků, dárčky pro rodiče a jmenovky dětí (lépe rodičů).

Připravít občerstvení pro rodiče, do konvic nachystat kávu a čaj, balenou vodu, kelímky a něco malého k zakousnutí. Žáci mohou v hodinách vaření upéct něco sladkého ke kávě. Pokud to možné není, tak na první schůzku tohoto typu připraví občerstvení třídní učitel, rodiče pak sami na další setkání něco dobrého donesou.

3. etapa – třídní schůzka

Učitel osobně přivítá každého rodiče při vstupu do třídy, vhodné je být na místě zhruba 15 až 20 minut před oficiálním zahájením. Příchozím rodičům nabídne občerstvení. Důležitý je i vzhled, proto je učitel vhodně oblečen a upraven. Po začátku schůzky poprosí rodiče o vypnutí zvonění u mobilních telefonů. Po celou dobu vystupuje vstřícně, zdvořile, zkrátka jako profesionál.

Seznámí rodiče s projednávanými body a pravidly diskuze (je důležité, aby slovo v diskuzi dostal každý přihlášený). Probrané informace je vhodné si ve scénáři postupně odškrtnout. Pokud rodič položí otázku v průběhu informování, je dobré si ji poznamenat a v rámci diskuze se k ní vrátit. V celém průběhu schůzky opakovaně třídu chválit, rodiče se budou cítit příjemně, což vede i k větší otevřenosti v rámci diskuze. A lépe přijmou i nemilá sdělení. Důležité je rodiče motivovat a chválit za jejich spolupráci, za čas věnovaný dětem apod.

Učitel se musí držet scénáře, neodbíhat od tématu a stejně koordinovat i rodiče. Předávané informace je nutné mít ověřené, podložené. Může se stát, že rodič položí otázku na, kterou učitel neví odpověď. V takovém případě učitel sdělí, že informace zjistí a bude je informovat na dalším setkání nebo tyto informace může rodičům rozeslat pomocí emailu.

Učitel se musí domluvit s rodiči na formách komunikace, při telefonických hovorech stanovit časy pro volání, domluvit se na dalších konzultacích. Na konci schůzky se rodičů zeptat, co se jim líbilo, k čemu mají výhrady, co by se chtěli dozvědět na příštím setkání. Je vhodné zařadit na konci dotazníček, který bude pro učitele poznatkem k jeho práci a poslouží k jeho sebereflexi.

Poděkování a rozloučení je samozřejmostí, rodiče ovšem nebudeme vyhánět, poskytneme jim prostor pro diskuzi a neformální popovídání mezi sebou u občerstvení. Proto je vhodné, aby na tyto schůzky nenavazovaly individuální konzultace u jednotlivých vyučujících o prospěchu. Pokud to škola má takto nastavené, je ideální, aby se rodiče mohli předem domluvit ohledně času konzultací. Když ani tuto možnost škola nepraktikuje, musíme rodičům zajistit vhodné podmínky v případě čekání (stačí na chodby připravit židle, možnost využít toalety a zajistit přístup k automatu na vodu).

4. etapa – po skončení třídní schůzky

Učitel si zapíše poznámky o průběhu, podněty a nápady na příští schůzku (co neuděláme hned, zapomeneme). Zhodnotí objektivně své vystupování a hledá případné rezervy i sám v sobě.⁹⁵

Smyslem třídní schůzky dnes není strohé informování o prospěchu žáků a jejich chování, ale jde o příjemné setkání na partnerské úrovni, kde učitel prezentuje svou školu a svou práci. Představí různé projekty, do kterých je škola zapojena, aktivity, které žáky baví a povedly se jim. Chystané akce školy pro děti i akce společné pro rodiče s dětmi apod. Rodič musí mít pocit, že pro své dítě vybral tu nejlepší školu a jako benefit jeho dítě dostalo i toho nejlepšího třídního učitele.

Při třídních schůzkách a při každé komunikaci s rodiči je důležitá použitá forma, pro její zefektivnění se učitel musí držet základních pravidel komunikace a respektovat následující zásady:

- ✓ dávat pozor na to, aby nám rodič rozuměl,
- ✓ volit kratší věty a ujišťovat se, že jim rodič rozumí (stačí souhlasné pokývání hlavou),
- ✓ nepoužívat cizí slova a odborné výrazy,

⁹⁵ ČAPEK, Robert. *Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace*. Praha: Grada, 2013. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4640-1. S. 121–126.

- ✓ neuhýbat, nemlžit, nelhat, nevymlouvat se,
- ✓ mluvit konkrétně a jednoznačně,
- ✓ vyhýbat se expresivním výrazům a přehnaným emocím,
- ✓ nepřehánět,
- ✓ ponechat prostor pro rodiče, pro jeho otázky i odpovědi,
- ✓ komunikace musí být vyvážená, žádné učitelské monology.⁹⁶

Učitel respektující tyto zásady minimalizuje vznik nedorozumění s rodiči. Rodiče tím při komunikaci staví do pozice rovnocenného partnera. V knize „Rodiče vítáni” uvádí Feřtek i deset pravidel pro učitele a rodiče.

„Pro učitele:

- ✓ mluvte s rodičem jako s rovnoprávným partnerem, respektujte jeho důstojnost,
- ✓ vnímejte rodiče jako experta, který nejlépe zná své dítě,
- ✓ komunikujte s rodiči přímo, ne prostřednictvím dítěte,
- ✓ berte dítě jako plnoprávnou součást učitelsko-rodičovské debaty o něm,
- ✓ nevnímejte každý dotaz či kritiku jako osobní útok.

Pro rodiče:

- ✓ nedívejte se na učitele jako na protivníka, ale na spolupracovníka při výchově dítěte,
- ✓ nejednejte s ním jako s pedagogickým sluhou a respektujte jeho odbornost,
- ✓ přicházejte do školy raději se zdvořilým dotazem, ne s odhodláním bojovat,
- ✓ ověřujte si informace od svého dítěte, bývají často zkreslené,
- ✓ nepomlouvejte nikdy učitele svých dětí a rozhodně ne, když to mohou slyšet.”⁹⁷

Respektování a dodržování těchto pravidel jistě povede ke zlepšení vzájemných vztahů rodičů i učitelů a usnadní komunikaci, která je základním prvkem v pedagogické činnosti.

⁹⁶ ČAPEK, Robert. *Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace*. Praha: Grada, 2013. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4640-1. S. 141.

⁹⁷ FEŘTEK, Tomáš. *Rodiče vítáni: praktický návod, jak usmířit rodiče a učitele našich dětí*. V Praze: Yinachi, 2011. ISBN 978-80-904735-2-2. S. 95.

Závěr

Cílem práce bylo analyzovat a identifikovat faktory, které průběh schůzek ovlivňují, a také navrhnout doporučení pro učitele, která povedou k zefektivnění třídních schůzek pro všechny zúčastněné strany. K tomu bylo potřeba popsat současné formy komunikace učitele s rodiči žáků a analyzovat faktory, které se podílejí na kvalitě takové komunikace. Domnívám se, že cíle byly naplněny a jsou zformulovány v posledních dvou kapitolách této práce.

Komunikace je nedílnou součástí učitelské profese. Učitel musí znát správné komunikační zásady a techniky, umět je aplikovat ve správné chvíli a situaci, při komunikaci s rodiči především. Tím může předcházet vzniku problémových situací a konfliktů, které při vzájemné interakci vznikají.

První část diplomové práce je zaměřena na vymezení pojmů kompetence učitele, komunikace, pedagogická komunikace, definuje účastníky v pedagogické komunikaci. Popisuje roli rodičů ve vztahu ke škole, jejich očekávání, ale i obavy vyplývající z osobní komunikace se školou, třídním učitelem, zejména ve vztahu k třídním schůzkám. Očekávání a obavy jsou popsány i z pohledu učitele. Každý učitel se ve své praxi setkal s problémovým žákem. Práce se proto zabývá i příčinami výchovných problémů. Zaměřuje se na komunikaci s jejich rodiči a navrhuje řešení konfliktních situací.

V případě komunikace s rodiči romských žáků je nutné, aby učitel pochopil rozdílnosti jejich kultury a jejich mentalitu, z které vychází i odlišný přístup k výchově a vzdělávání. I v tomto případě jsou v diplomové práci navrženy způsoby, jak získat tyto rodiče pro spolupráci se školou. Za nejdůležitější je označena důvěra, kterou musí rodiče k učiteli mít, dále pochopení a určitá míra tolerance ze strany školy i učitelů. Autorka čerpala informace z odborné literatury a na jejím základě jsou předloženy návrhy a návody pro učitele, jak správně postupovat při komunikaci s rodiči.

Druhá část práce je zaměřena na nejrozšířenější formy, kterými škola komunikuje s rodiči žáků. Obsahuje jejich rozdělení, definici a upozorňuje na výhody, ale i možná úskalí těchto forem. V této části autorka vycházela z dostupné literatury, ale především ze své pedagogické praxe i ze zkušeností a poznatků pedagogických kolegů.

Za stále nejzásadnější formu komunikace pro školy i rodiče zůstávají třídní schůzky. K organizaci těchto schůzek se v osobním rozhovoru vyjádřili i třídní učitelé. Na prvním stupni jsou patrné snahy o inovaci schůzek a přinášejí pozitivní výsledky, druhý stupeň pokračuje tzv. „postaru“.

Aby třídní schůzky nebyly pro rodiče stresující sezení v lavicích žáků, kde budou s obavami očekávat, jaké negativní informace má pro ně učitel nachystané, ale staly se příjemným setkáním na partnerské úrovni, kterého by se účastnili i rodiče problémových žáků, má pomoci tato práce. Učitelům jsou předloženy návrhy a doporučení, jak při třídních schůzkách s rodiči komunikovat, i jak připravit kvalitní třídní schůzku.

Ke zlepšení vztahů, komunikaci a spolupráci mezi školou a rodiči přispěla paradoxně koronavirová pandemie a uzavření škol. Tato doba plná zákazů a omezení změnila pohled rodičů na práci učitelů. Ti si uvědomili, jak je pedagogická činnost náročná, ocenili učitele za čas, který věnují jejich dětem i nad rámec svých pracovních povinností. Učitelé jsou s rodiči v častějším kontaktu než za běžného provozu škol. Pedagogové poznali rodiče i z jiné stránky, hovořili s nimi o soukromých věcech, stali se součástí jejich životů. Zpětná vazba od rodičů poskytla třídním učitelům ujištění, že online schůzky se setkaly s velmi kladným ohlasem a došlo také ke zlepšení vzájemné komunikace. Doporučila bych zachovat formu online schůzek i v běžném kontaktním provozu. Vhodným řešením v průběhu školního roku se jeví kombinace prezenčních a online schůzek.

Došla jsem k závěru, že je nezbytné, aby nejprve sami učitelé pochopili nutnost změn a posunuli fenomén třídních schůzek na vyšší úroveň. Důležitá je také změna v přístupu ke škole a pedagogům ze strany rodičů. Pokud obě strany projeví snahu o lepší partnerskou spolupráci, budou odměnou za vynaložené úsilí spokojení rodiče, kteří se rádi zapojí do školních akcí a budou se školou v pravidelném kontaktu.

Seznam použité literatury

AUGER, Marie-Thérèse. *Učitel a problémový žák: strategie pro řešení problémů s kázní a učením*. Praha: Portál, 2005. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-907-0.

BRADBERRY, Travis a Jean GREAVES. *Emoční inteligence v praxi: všechno, co potřebujete vědět o úspěšném životě, vztazích a kariéře*. Praha: Columbus, 2007. ISBN 978-80-7249-220-6.

CANGELOSI, James S. *Strategie řízení třídy: Jak získat a udržet spolupráci žáků při výuce*. Praha: Portál, 1994. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-014-6.

ČAPEK, Robert. *Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace*. Praha: Grada, 2013. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4640-1.

DUNOVSKÝ, Jiří. *Dítě a poruchy rodiny*. Praha: Avicenum, 1986. Hálkova sbírka pediatrických prací (Avicenum).

FERTEK, Tomáš. *Rodiče vítáni: praktický návod, jak usmířit rodiče a učitele našich dětí*. V Praze: Yinachi, 2011. ISBN 978-80-904735-2-2.

GABURA, Ján. *Teória rodiny a proces práce s rodinou*. Iris, 2012. ISBN 978-80-89256-95-2.

GOLEMAN, Daniel. *Emoční inteligence: [proč může být emoční inteligence důležitější než IQ]*. Praha: Columbus, 1997. ISBN 80-85928-48-5.

HASSON, Gill. *Emoční inteligence*. Přeložil Lucie PÁROVÁ. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-5630-1.

HOLÁ, Lenka. *Mediace: způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada, 2003. ISBN 80-247-0467-6.

KALEJA, Martin. *Romové a škola versus rodiče a žáci*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2011. ISBN 978-80-7368-943-8.

KOLÁŘ, Zdeněk a Renata ŠIKULOVÁ. *Vyučování jako dialog*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1541-4.

KREJČOVÁ, Lenka. *Komunikace s rodiči problémových žáků*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2010. ISBN 978-80-7372-650-8.

LONGARETTI, Lynette a Robyn ENGLISH. *Helping your pupils to communicate effectively and manage conflict*. New York: Routledge, c2008. ISBN 04-154-4729-

MAREŠ, Jiří a Jaro KŘIVOHLAVÝ. *Komunikace ve škole*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. ISBN 80-210-1070-3.

MAREŠ, Jiří a Jaro KŘIVOHLAVÝ. *Sociální a pedagogická komunikace ve škole*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. Pedagogické a psychologické studie. ISBN 80-04-21854-7.

MEDZIHORSKÝ, Štefan. *Asertivita*. Praha: Elfa, 1991. ISBN 80-900197-1-4.

MOŽNÝ, Ivo. *Sociologie rodiny*. Vyd. 2., upr. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. Základy sociologie. ISBN 80-86429-05-9.

NELEŠOVSKÁ, Alena. *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2005. Pedagogika (Grada). ISBN 80-247-0738-1.

NOVÁK, Tomáš. *Asertivita (nejen) na pracovišti: jak si vážit sám sebe a nenechat se využívat*. Brno: BizBooks, 2012. ISBN 978-80-265-0020-9.

PLAMÍNEK, Jiří. *Jak řešit konflikty: 27 pravidel pro efektivní vyjednávání*. Praha: Grada, 2006. Poradce pro praxi. ISBN 80-247-1591-0.

PODLAHOVÁ, Libuše. *První kroky učitele*. Praha: Triton, 2004. První pomoc pro pedagogy. ISBN 80-7254-474-8.

PROKOP, Jiří. *Sociologie výchovy a školy*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2001. ISBN 80-7083-535-4.

PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

PRŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika*. Šesté, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1228-7.

PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7178-944-5.

RABUŠICOVÁ, Milada. *Škola a (versus) rodina*. V Brně: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3598-6.

ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme – jde o to jak: dějiny, současná situace, kořeny problémů, naděje společné budoucnosti*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-250-5.

SPILKOVÁ, Vladimíra. *Východiska vzdělávání učitelů primárních škol*. *Pedagogika.*, 1996(2), ISSN 0031-3815.

SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-559-8.

ŠÍŠKOVÁ, Tatjana, ed. *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-182-2.

ŠŤASTNÁ, Marie. *Komunikace s rodiči a veřejností: vzdělávací modul*. Ostrava: Základní škola Ostrava-Dubina, Františka Formana 45, 2010. ISBN 978-80-904576-7-6.

ŠVEC, Vlastimil. *Pedagogické znalosti učitele: teorie a praxe*. Praha: ASPI, 2005. Řízení školy (ASPI). ISBN 80-7357-072-6.

ŠVEC, Vlastimil. *Pedagogická příprava budoucích učitelů: problémy a inspirace*. Brno: Paido, 1999. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-70-2.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1074-4.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychologie problémového dítěte školního věku*. V Praze: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-488-8.

VALÍŠOVÁ, Alena. *Asertivita v rodině a ve škole aneb Zásady přímého jednání mezi dětmi, rodiči a učiteli*. Praha: H & H, 1992. ISBN 80-85467-02-X.

VAŠUTOVÁ, Jaroslava. *Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-082-4.

VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie komunikace*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-387-1.

VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK, ed. *Aplikovaná sociální psychologie I*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-269-6.

Internetové zdroje

Akademie osobního rozvoje: Co je to emoční inteligence [online]. APAS, 2017 [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <https://apas.cz/slovnicek-pojmu/emocni-inteligence/>

Asociace výchovných poradců, z.s.: Etický kodex výchovných poradců [online]. Praha: AVP, 2008 [cit. 2019-03-31]. Dostupné z: <http://www.asociacevp.cz/o-asociaci/eticky-kodex-vychovnych-poradcu>

ČESKO. Vyhláška č. 72/2005 Sb. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2019 [cit. 1. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-72>

Jak na online třídní schůzky. Národní pedagogický institut České republiky [online]. Praha 1 [cit. 2020-12-05]. Dostupné z: <https://youtu.be/o8iLz5RO56g>

Mají na to! Jak podpořit sociálně znevýhodněné děti na ZŠ: Jak zlepšit spolupráci s rodiči, praktický manuál pro rodiče [online]. Praha: Člověk v tísni, 2013 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: <http://majinato.cz/17-jak-zlepsit-vztahy-skoly-s-rodici-prakticky-manual-pro-rodice.php>

Seznam příloh

Příloha č. 1 Zápis z pohovoru se zákonnými zástupci

Příloha č. 2 Zápis z výchovné komise k řešení přestupků proti školnímu řádu

Přílohy

Příloha č. 1

Zápis z pohovoru se zákonnými zástupci

Jméno žáka/žákyně:	
Datum narození:	
Bydliště:	
Škola-třída-ročník:	JS PATEC, P. BEKAUČE 600, 6. B, 5054

Účastníci jednání	
Zákonní zástupci žáka:	
Třídní učitel/ka:	JANA PECHALOVÁ
Výchovný poradce:	PETR VANEK
Vedení školy:	ZDENKA PEJSKOVÁ, JANA SMEKALOVÁ
Metodik protidrogové prevence:	VITKA RUBESOVÁ
Zástupce rady školy:	
Další:	JANA PACHOVÁ, PETRA NOVÁ

Předmět jednání:

Neplnění povinností na hodiny, naplnění školních povinností. Učebnice a sešity v horším stavu.

Výchovná opatření:

MAMINKA SEZNÁMENA SE SITUACÍ. BUDE SYNOVI PRAVIDELNĚ KONTROLOVAT UČENÍ NA DALŠÍ DEN, KONTROLOVAT STAV UČEBNIC. DOMLUVÍ SYNOVI OHLEDNĚ CHOVÁNÍ KE SPRÁVČÍM. PODOBNÁ SITUACE JE U Dcery LENKY, OPATŘENÍ JSOU STEJNÁ.

Zapsal/a:

VANEK / PECHALOVÁ

S uvedenými skutečnostmi zákonní zástupci souhlasí a zavazují se řídit závěry tohoto jednání.

Datum: 5.11.2019

Podpis zákonných zástupců:

Razítko školy:

Podpis třídního učitele/učitelky:

Zápis z výchovné komise
k řešení přestupků proti školnímu řádu

Jméno žáka/žákyně:	
Datum narození:	
Bydliště:	
Škola-třída-ročník:	2.9, Petra Bazarova doc, Jatek; 6.B; 5.letý

Účastníci jednání	
Zákonní zástupci žáka:	
Třídní učitel/ka:	Janek Popchalcová
Výchovný poradce:	Mg. Petr Vaněk
Vedení školy:	Mg. Ladislav Pejšová, Mgr. Jitka Bubáková
Metodik protidrogové prevence:	Mg. Jitka Bubáková
Zástupce rady školy:	
Další:	OSTED P. ŠIKOVÁ

Předmět jednání:

Dne 5. 11. 2019 se konal pohovor s maminkou.
 Situace se zhoršila. Žádná výchovná opatření
 nebyla splněna.
 Popa je stále nepřipraven a zhoršilo se i jeho
 chování v hodinách. Od začátku 1. pol. má v 1. třídě
 30 poznámek.

Výchovná opatření:

DŮSLEDNÁ KONTROLA ZE STRANY MATKY: KAŽDÉ BĚHO KONTROLA
 PŘÍPRAVENOSTI K MŮCEK PŘÍLE ROZUDHU. PRAVIDELNÁ KONTROLA
 ŽÁKOVSKÉ KNIŽKY
 ROZDŮČENÍ TĚSTU: SNÍŽENÍ ZÁTESNĚ, ODEBRÁNÍ TELEFONU
 DO DOBY, NEŽ NASTANE ZLEPŠENÍ.

Zapsal/a:

JANEK / PEJCHOVÁ

S uvedenými skutečnostmi zákonní zástupci souhlasí a zavazují se řídit závěry tohoto jednání.

Datum: 20.2.2020

Podpis zákonných zástupců:

Razítko školy:

Podpis třídního učitele/učitelky:

ZÁKLADNÍ ŠKOLA ŽATEC
 Petra Bazarova 203, 258 01 Žatec
 PSČ 258 01, IČO: 449 200 12
 Tel.: 415 420 000, 415 420 001